

UČENJE +

PLANIRANJE, PRAĆENJE I
BILJEŽENJE REZULTATA UČENJA

Movit

PODACI O IZVORNIKU:

Naslov: Učenje+: planiranje, praćenje i bilježenje rezultata učenja

Izdavač: Movit, Ljubljana

Autori: Maja Majcen i Rok Primožič

Urednica: Meta Brečić-Ločičnik

Lektura i prijevod: ALAM, Aleš Lampe s.p.

Dizajn: AIKO, Maja Cerjak s.p.

Godina izdanja: 2020.

Fotografije: Adobe Stock

Naklada: e-publikacija

Cijena: besplatna publikacija

Kataloški zapis o publikaciji (CIP) pripremili u Narodnoj i sveučilišnoj knjižnici u Ljubljani

COBISS.SI-ID=48684291

ISBN 978-961-6826-45-7 (pdf)

Ovaj rad objavljen je pod licencom:

Creative Commons »Priznanje autorstva-Nekomercijalno-Bez prerada 4.0 Međunarodna« (CC BY-NC-ND 4.0).

HRVATSKO IZDANJE:

Nakladnik: Agencija za mobilnost i programe EU, www.ampeu.hr

Prijevod sa slovenskog na hrvatski i lektura: Ana-Marija Huzjan, Audentia prijevodi, <https://audentia-prijevodi.com>

ISBN 978-953-8160-24-0

Zagreb, 2024.

6	01 UVOD	35	05 YOUTHPASS KAO ALAT ZA PRAĆENJE I BILJEŽENJE PROCESA UČENJA
7	02 PRAĆENJE I BILJEŽENJE PROCESA UČENJA	35	5.1. Što je Youthpass?
7	2.1. Što je praćenje i bilježenje procesa učenja?	35	5.2. Od čega se sastoji Youthpass?
8	2.2. Zašto biste to radili?	36	5.3. Youthpass kao alat za praćenje i bilježenje procesa učenja
9	2.3. Tko bi to trebao raditi?	36	5.4. Osam ključnih kompetencija cjeloživotnog učenja
10	2.4. Koraci praćenja i bilježenja procesa učenja	42	5.5. Nekoliko savjeta za korištenje Youthpassa u projektima
	2.5. Mini refleksija o praćenju i bilježenju procesa učenja	43	5.6. Kratak pregled najvažnijih aspekata pri planiranju praćenja i bilježenja procesa učenja
13	03 NEŠTO MALO O UČENJU	44	06 NEKOLIKO METODA ZA LAKŠE PRAĆENJE I BILJEŽENJE PROCESA UČENJA
13	3.1. Kako stvoriti dobre uvjete za učenje?	44	6.1. Plakat povezivanja izvora s tijelom
15	3.2. Kako planirati učenje?	48	6.2. Dvije strane iste medalje
19	3.3. Imenovanje naučenog – što je kompetencija?	50	6.3. Učenje kroz osjećaje
22	3.4. A što je s vama i vašim učenjem?	52	6.4. Imenuj svoje kompetencije
25	04 UČENJE U PROJEKTIMA U OKVIRU PROGRAMA ERASMUS+: MLADI NA DJELU I EUROPSKIH SNAGA SOLIDARNOSTI	54	6.5. Zapisivanje ishoda učenja
28	Faza planiranja	57	07 RADIONICA
30	Faza provedbe	57	7.1. Kome je namijenjena radionica?
32	Faza vrednovanja	57	7.2. Plan radionice
		63	08 PRILOZI
71	09 RJEČNIK	72	10 IZVORI I LITERATURA ZA DALJNJE ISTRAŽIVANJE

Planiranje, praćenje i bilježenje rezultata tema je kojoj kao nacionalna agencija pridajemo posebnu pozornost. Kako bismo bolje razumjeli potrebe organizacije i potražili primjere dobrih praksi u vezi s procesom praćenja i bilježenja rezultata učenja pomoći Youthpassa, 2019. godine proveli smo anketu među svojim korisnicima. Rezultati ankete pokazali su da već mnogo organizacija sustavno prati i bilježi rezultate učenja, a statistike izdanih Youthpass potvrda ukazuju da ponajprije korisnici u ključnoj aktivnosti 1 programa Erasmus+: Mladi na djelu često izdaju potvrde Youthpass. Unatoč tome u nacionalnoj agenciji primjećujemo u projektima potrebu za podizanjem kvalitete praćenja procesa učenja i bilježenja rezultata učenja budući da samo izdavanje Youthpassa još uvijek ne podrazumijeva i kvalitetno izveden cjelokupni proces.

Važan dio procesa učenja je osvještavanje onoga što je pojedinac naučio, kakve mu osjećaje i pitanja nove situacije bude te kako se povezuju sa svime što već zna ili poznaje. Pritom mu može pomoći vršnjak, mentor ili suradnik, a važan dio pri osvještavanju i planiranju daljnog učenja ima i bilježenje rezultata učenja, što ujedno može predstavljati prvi korak na putu ka njihovu priznavanju. Kako bismo sudionicima i korisnicima programa Erasmus+: Mladi na djelu i Europske snage solidarnosti ponudili što upotrebljivije materijale koji bi ih poduprli u njihovu radu, pripremamo različita gradiva i aktivnosti među kojima su i ovaj priručnik Učenje+ te prateća radionica koju provodimo u nacionalnoj agenciji, a uz pomoć priručnika možete je provesti i sami u svojoj organizaciji ili grupi.

Priručnikom vas želimo potaknuti na razmišljanje o procesu učenja i rezultatima učenja u vašim međunarodnim projektima s obzirom na to da je ova komponenta jedna od ključnih u oba programa EU kojima upravljamo u Movitu. Želimo vas potaknuti da o učenju razmišljate kao o sastavnom dijelu mobilnosti, kako mobilnosti mladih tako i mobilnosti osoblja. Upravo je pri potonjima iznimno važno razvijati prakse osvještavanja učenja i refleksije jer su to one osobe koje rade s mladima i na njih prenose svoje prakse, iskustva i uvjerenja.

Nadamo se da ćete u priručniku pronaći nove ideje i nadahnuće za uspješnu provedbu svojih projekata.

Tim Movita

01

UVOD

Pred vama je priručnik koji vam može pomoći pri praćenju i bilježenju procesa učenja, prije svega u okviru programa Erasmus+: Mladi na djelu i Europske snage solidarnosti. Priručnik je namijenjen prvenstveno provoditeljima projekata u okviru ovih programa te onima koji u okviru projekata brinu za praćenje i bilježenje procesa učenja, od mentora, volontera do organizatora razmjena mladih.

6

Autori se u ovom priručniku ponajprije bave postupkom praćenja i bilježenja procesa učenja s nešto malo teorijske pozadine, a u prvom redu savjetima, alatima i metodama za koje se nadaju da će vam pomoći pri poticanju osvještavanja učenja u okviru vaših projekata. U sadržaj smo dodali i nešto kraćih teorijskih naglasaka koji se tiču samog procesa učenja i pokušali ih ograničiti na one najviše primjenjive za vaše projekte. Nakon pregleda i savjeta o tome kako prenijeti teorijska polazišta u pojedinačne aktivnosti programa Erasmus+: Mladi na djelu i Europske snage solidarnosti, posvećujemo se i alatu Youthpass što ga je za praćenje i bilježenje procesa učenja u ovim programima razvila Europska komisija zajedno sa sažetkom osam ključnih kompetencija cjeloživotnog učenja.

Na kraju smo pripremili još nekoliko elemenata za podršku procesu praćenja i bilježenju procesa učenja započevši s predstavljanjem nekih metoda koje možete primijeniti za praćenje i bilježenje procesa učenja, zajedno s poveznicama i savjetima o tome gdje možete pronaći više informacija. Opisana je i radionica koju možete provesti u okviru svoje organizacije s ciljem poticanja praćenja i bilježenja procesa učenja, a pripremili smo i rječnik najvažnijih pojmova koje susrećemo u okviru ovog procesa.

Svako poglavje na kraju ima i kratki poticaj na refleksiju - što od navedenog već primjenjujete, koje alate i metode već koristite te kakvo je vaše mišljenje o određenim ključnim dijelovima pogлавla.

Nadamo se da će vam priručnik biti koristan pri planiranju procesa učenja u vašim projektima i želimo vam uspješan rad.

Autori

PRAĆENJE I BILJEŽENJE PROCESA UČENJA

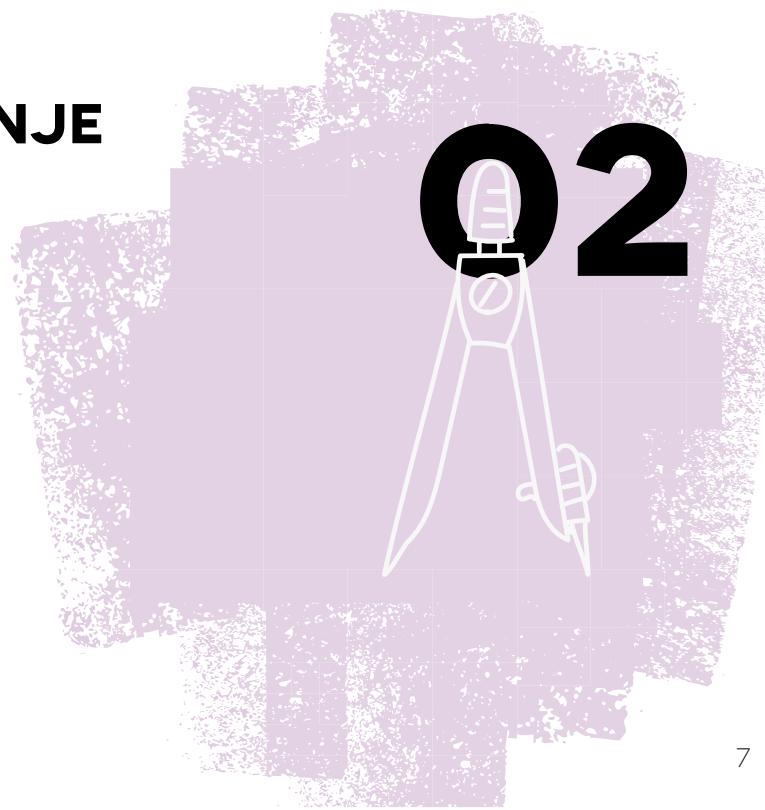
2.1 ŠTO JE PRAĆENJE I BILJEŽENJE PROCESA UČENJA?

Praćenje i bilježenje procesa učenja je proces koji nam pomaže osvijestiti učenje – dakle učiniti učenje vidljivim i jasnim. Praćenje i bilježenje procesa učenja potiče proces učenja u čijem je središtu osoba koja uči i pomaže osobama koje uče reflektirati te u riječi pretočiti odnosno izraziti naučeno.

Jednostavnije rečeno, u okviru izraza praćenje i bilježenje procesa učenja možemo podrazumijevati sve aktivnosti što ih osobe koje uče i osobe koje ih pritom podupiru izvode s namjerom da opišu i u riječi pretoče što će sve, odnosno što je sve, osoba koja uči naučila u određenom procesu učenja. To uključuje i planiranje učenja (recimo postavljanje ciljeva učenja i planiranje procesa učenja) i refleksiju naučenog, vrednovanje procesa učenja i naučenog (samoocjenjivanje i samoevaluacija učenja, prikupljanje dokaza o učenju) i sl.

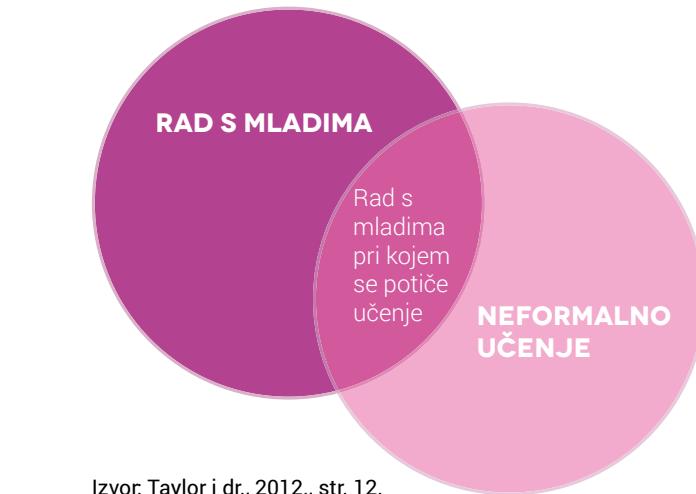
2.2 ZAŠTO BISTE TO RADILI?

Vjerojatno ne bismo našli mnogo ljudi koji bi tvrdili da se u okviru rada s mladima ne odvija i učenje. Svakako to nije jedini cilj rada s mladima - aktivna participacija mladih i razvijanje odnosno građenje osobnosti jednak su ili čak važniji cilj rada s mladima. S druge strane ne možemo tvrditi da rad s mladima uvijek mora imati isplaniranu komponentu učenja – informalno se učenje odvija uvijek i posvuda, a neformalno obrazovanje (dakle planirani proces) nije uvijek dio rada s mladima. Desna slika to dobro ilustrira:

Izvor: Taylor i dr., 2012., str. 12.

02

Rad s mladima pri kojem se potiče učenje

NEFORMALNO UČENJE

Bez obzira na to, učenje (u procesu neformalnog obrazovanja ili informalnog učenja) je nešto što moramo poticati i u okviru rada s mladima. U priručniku Youthpass Unfolded¹ nabrojena su **dva glavna razloga zašto pratiti i bilježiti učenje**:

Mladi lakše osvještavaju svoje učenje što im pomaže pri planiranju svog dalnjeg učenja.

Sudionici aktivnosti svoje ishode u učenju lakše predstavljaju drugima, recimo vršnjacima, poslodavcima, nastavnicima, obrazovnim ustanovama i sl.

8
Mogli bismo nabrojati još ponešto drugih razloga, no dodajmo samo još jedan koji bi nam svima mogao pomoći: uz veću vidljivost rezultata učenja i učinaka učenja mlađih i organizacije će u sektoru mlađih donositeljima odluka lakše predstaviti svoj rad i doprinos društvu, što će dugoročno utjecati i na prepoznatljivost (i više podrške) za rad s mlađima i neformalno učenje.

2.3 TKO BI TO TREBAO RADITI?

U formalnom obrazovnom sustavu odgovor na to je jednostavan - za praćenje i bilježenje procesa učenja odgovoran je obrazovni sustav (u prvom redu učitelji i učiteljice, nastavnici i nastavnice odnosno profesori i profesorice) budući da je već na razini sustava propisano što pojedinci na određenom stupnju moraju znati odnosno koje kompetencije stječu (ili bi trebali stići), a uspostavljeni su i sustavi praćenja i nadziranja procesa učenja te ishodi učenja (kao npr. nacionalne provjere znanja, matura, diplomski rad).

Na kraju pojedinog obrazovnog stupnja (pa i među njima) pojedinci dobivaju službenu ispravu na kojoj je navedeno koliko su pritom bili uspješni. Odnosno ako pojednostavimo: na kraju procesa učenja dobivamo ocjene koje nam manje ili više detaljno govore jesmo li naučili određenu materiju.

U radu s mlađima i neformalnom obrazovanju to je značajno slabije definirano i prepusteno pojedincima i organizacijama. Alati za praćenje i bilježenje procesa učenja u radu s mlađima većinom su usredotočeni na to da mlađi sami opisuju ishode učenja, pri čemu ih svakako mogu podržati mentori (osobe koje rade s mlađima, voditelji i sl.). Inače su i u radu s mlađima i neformalnom obrazovanju prilično rašireni različiti certifikati kojima sudionici različitih procesa učenja mogu dokazati da su imali određeno iskustvo učenja te da su stekli određene kompetencije, no to je još uvjek neformalnog karaktera.

Mlada je osoba ona koja može najbolje identificirati što je naučila. Naravno da to ne znači da joj pritom nije potreban poticaj i podrška, zbog čega mentori (a i vršnjačke grupe i drugi) imaju vrlo važnu ulogu. **Mentori (koordinatori aktivnosti, voditelji, treneri i sl.)** oni su koji moraju mlađoj osobi ponuditi podršku pri planiranju procesa učenja, pri samom procesu učenja te pri praćenju i bilježenju procesa učenja. U mnogo slučajeva oni pomažu mlađoj osobi i pri osvještavanju samog učenja i procesa učenja s obzirom da su aktivnosti u neformalnom obrazovanju u većoj mjeri planirane tako da se razlikuju od formalnog obrazovanja i po tome što mlađoj osobi pružaju iskustvo učenja bez svijesti o tome da uči. Takva podrška itekako je važna kod onih mlađih koji (još) nemaju razvijenu kompetenciju učiti kako učiti i kojima je zato potrebna veća podrška pri procesu učenja.

2.4 KORACI PRAĆENJA I BILJEŽENJA PROCESA UČENJA

Za planiranje učenja te kao nit vodilja za proces praćenja i bilježenja procesa učenja mogu nam pomoći sljedeća pitanja:

1. **Gdje se nalazi osoba koja uči:** što već zna, poznaje, sposobna je učiniti?
2. **Kamo ide:** što sama želi naučiti i što mi želimo da nauči?
3. **Što učiniti da stigne tamo:** kako ćemo oblikovati proces učenja odnosno koje će mogućnosti imati osoba koja uči da se pomakne s mjesta gdje se nalazi do tamo gdje želi biti?

Zato je važno da razmislimo:

Što želimo da nauče naši sudionici?

- Ocjenjujemo koje kompetencije i na kojoj razini sudionici već posjeduju.
- Planiramo ciljeve učenja naše aktivnosti.

Kako ćemo utvrditi što su naučili sudionici?

- Odabiremo načine i aktivnosti putem kojih ćemo provjeravati postizanje ciljeva učenja:
 1. tijekom procesa,
 2. na kraju procesa učenja,
 3. nakon završetka procesa učenja.

Kako ćemo podržati sudionike pri njihovu učenju?

- Planiramo načine podrške osobama koje uče pri samom procesu učenja:
 1. kako ćemo se pobrinuti da sudionici dobiju povratne informacije o svojem procesu učenja i
 2. kakve će mogućnosti imati da sami vrednuju svoj proces učenja i naučeno.

Pritom je vrlo važno da u cijeli proces uključujemo mlađe. Budući da sami najbolje znaju što su naučili, moraju biti najodgovorniji za svoje učenje. To možemo postići samo tako da ih uključimo u sve faze praćenja i bilježenja procesa učenja.

¹ Kloosterman i dr., 2012., str. 31.

2.5 MINI REFLEKSIJA O PRAĆENJU I BILJEŽENJU PROCESA UČENJA

Što mislite o sljedećim tvrdnjama?

	SLAŽEM SE	NE SLAŽEM SE	NE ZNAM
Praćenje i bilježenje procesa učenja mlade potiče na učenje.			
Praćenje i bilježenje procesa učenja pozitivno utječe na kvalitetu učenja.			
Kada mlađi razumiju što i zašto uče te što se od njih očekuje, uče bolje.			
Pri organiziranju događanja s mladima pomislim i na to što će pritom naučiti.			
Alate za praćenje i bilježenje procesa učenja treba koristiti u svakom projektu.			
Mladi su partneri u procesu učenja.			

10

11

Potom razmislite još i o sljedećim pitanjima (savjetujemo vam da istaknuto i zapišete):

Na koji način podržavam mlade pri njihovu učenju?

Na koji način podržavam mlade pri planiranju, praćenju i vrednovanju njihova učenja?

Kojim se alatima za praćenje i bilježenje procesa učenja najradije koristim?

NEŠTO MALO O UČENJU

»Učenje je prirodna potreba koja nam pomaže živjeti. Označava primanje i obradu informacija koje kasnije primjenjujemo u svom ponašanju, osjećanju, odlučivanju i sl. U svojem najprisnijem izrazu povezano je s veseljem, ushitom, zabavom, znatiželjom, zaigranošću i društvenošću.«²

Ako se pri učenju radi o veselju, ushitu, zabavi i drugim nadahnjujućim opisima procesa (osobnog) razvoja, kako to možemo podržati kao facilitatori učenja u projektima?

3.1 KAKO STVORITI DOBRE UVJETE ZA UČENJE?

Pri planiranju dobrih uvjeta za učenje možemo se osloniti na iskustva iz formalnog sustava obrazovanja, konkretno na formativno praćenje. Formativno praćenje je proces istovremene provjere naučenog koji se odvija na svim stupnjevima procesa učenja tijekom usvajanja novih sadržaja učenja. Pritom učenik poznaje ciljeve učenja, prati prikupljanje informacija o njegovu znanju, pregled trenutnih postignuća i plan aktivnosti za postizanje ciljeva učenja.³ Formativno praćenje možemo opisati i kao most između učenja i poučavanja pri čemu je važno slijediti sljedećih pet strategija⁴:

1. pojašnjavanje, sudjelovanje pri odlučivanju i razumijevanje svrhe učenja te kriterija za uspjeh,
2. priprema aktivnosti u kojima je moguće dobiti dokaze o učenju,
3. osiguravanje povratnih informacija (od sudionika organizatoru procesa učenja) koje sudionike uvijek guraju naprijed,
4. aktiviranje sudionika kako bi postali jedan drugome izvor učenja i poučavanja,
5. aktiviranje sudionika za samosvladavanje njihova učenja.

PITANJA ZA RAZMIŠLJANJE

- Na koji način možete prenijeti opisane strategije u svoju praksu odnosno područje neformalnog učenja?
- Osiguravate li već sada prilike za učenje mladih ako pogledate svaku od ovih točaka?
- U kojem dijelu vam je potrebna dodatna podrška? Kakva podrška vam je potrebna (ljudi, znanje, razumijevanje itd.)?

²Cepin i dr., 2014., str. 70.

³Marentič Požarnik, 2000., str. 262–263.

⁴Wiliam, 2013., u Holcar Brunauer, 2019., str. 9–10.

Koji su temeljni uvjeti koji moraju biti ispunjeni da se proces učenja u projektima odvija što nesmetanije?

Istraživači Rita i Kenneth Dunn⁵ otkrili su da na proces učenja pojedinca utječe sljedećih pet kategorija čimbenika:

- **fizički čimbenici** (moć percepције i shvaćanja, razina energije u skladu s dobom dana, unos tvari – hrane i pića, potreba za kretanjem tijekom učenja),
- **psihološki čimbenici** (lijeva/desna hemisfera mozga, impulzivnost, smirenost),
- **emocionalni čimbenici** (motivacija, ustrajnost, odgovornost, potreba za strukturom ili fleksibilnošću),
- **okolišni čimbenici** (zvukovi, temperatura, svjetlost, raspored u prostoru, oblik pokućstva na kojem osoba radi – stol, stolac),
- **sociološki čimbenici** (kako najlakše učim – sam/a, u paru, u grupi, među vršnjacima, s odraslima, učenje na različite načine ili na jedan način).

14

S tim na umu možemo oblikovati različite kombinacije koje mogu podržavati mlade pri njihovu učenju i tako omogućiti okolinu koja je dovoljno sigurna da podrži njihov proces učenja.

U razmišljanju o dobrom uvjetima za učenje također nam može pomoći i razumijevanje potreba sudionika. Pritom si možemo pomoći hijerarhijom potreba po Maslowu. Abraham Maslow podijelio je potrebe na osnovne odnosno niže - potrebne za preživljavanje, i više - potrebne za osobni rast⁶.

⁵ Dunn i Dunn, 1994, u Boyle i Dunn, 1998., str. 224.–225.

⁶ Maslow, 1970., str. 35.–51.

Potrebe slijede od najniže do najviše prema slijedećem rasporedu:

- **fiziološke potrebe** (hrana, voda, zrak, odmor, kretanje, odgovarajuća temperatura itd.),
- **potreba za sigurnošću** (psihička, socijalna sigurnost, siguran okoliš gdje je dopušteno činiti greške itd.),
- **potreba za pripadnošću i ljubavi** (izražavanje naklonosti, prihvatanje i izražavanje ljubavi, povjerenje u druge itd.),
- **potreba za ugledom, poštovanjem** (pažnja drugih, poštovanje, važnost, slava itd.).

Zadovoljenost osnovnih potreba omogućava rast i prostor za ostvarivanje viših potreba koje su:

- **estetske potrebe** (ljepota, simetrija, umjetnost),
- **kognitivne potrebe** (znanje, razumijevanje, istraživanje, značajka i sl.),
- **samoaktualizacija** (potreba za ostvarenjem vlastitih potencijala - postati ono što možeš postati).

Dakle, da bi sudionici u projektima u potpunosti sudjelovali u procesu učenja, važno je da su im najprije zadovoljene potrebe na nižoj razini kako bi mogli krenuti sa zadovoljavanjem potreba na višoj razini. Zbog toga sudionici projekata često od cijele aktivnosti najbolje zapamte kako su se osjećali – npr. da su na projektu jeli ukusnu hranu, boravili u uređenom prostoru, imali dovoljno vremena za odmor te se osjećali sigurno s drugim sudionicima. Ako te potrebe nisu zadovoljene, proces učenja odvijat će se teže jer će tražiti različite kreativne načine da najprije zadovolje potrebe na nižoj razini, a potom na red dolazi otvorenost za proces učenja. Pri stvaranju dobrih uvjeta za učenje imajmo stoga na umu i njihove (a i svoje) potrebe.

PITANJA ZA RAZMIŠLJANJE

- Vodite li računa o potrebama sudionika u projektima? A o svojim potrebama?
- Uključujete li mlade da sukreiraju dobre uvjete za učenje? Na koji način ih možete dodatno uključiti i od toga stvoriti dobru priliku za učenje?

3.2 KAKO PLANIRATI UČENJE?

Većina učenja je nesvesna, dok na svjesni proces učenja možemo utjecati na različite načine. U ulozi facilitatora učenja u projektima važno je da poznajemo neke zakonitosti koje mogu podržati učenje sudionika. Popriličan je broj teorija i koncepta koji pokrivaju područje učenja (pozivamo vas da dalje istražite navedene izvore), a ovdje bismo istaknuli njih nekoliko koji mogu pomoći u promišljanju o tome kako planirati učenje u projektima.

U radu s mladima u okviru projekata jedan je od najčešćih načina **iskustveno učenje**. Prema teoriji Davida A. Kolba⁷ iskustveno je učenje ciklički proces u kojem se rješava napetost između dviju dimenzija spoznaje (npr. percepција temeljena na konkretnom iskustvu i razumijevanje temeljeno na apstraktno-logičkom razmišljanju ili aktivnom djelovanju i sivosmjerrenom refleksivnom opažanju).

Učenje započinje konkretnim doživljavanjem neke situacije ili događaja koje osoba kasnije u mislima još jednom prolazi (reflektira), a zatim pokušava utvrditi što o toj temi/predmetu već zna, odnosno što o tome znaju drugi (teorijska znanja, opća znanja koja se kao nepisana pravila prenose iz generacije u generaciju), i konačno novonastale spoznaje upotrebljava u sličnim situacijama u budućnosti. Djelovanje osobe u ta četiri presjeka kružnog ciklusa možemo imenovati glagolima:

- konkretno doživljavati (i sanjati),
- promatrati, reflektirati, misliti,
- apstrahirati, konceptualizirati, odlučivati, prosuđivati,
- uspoređivati, djelovati, napraviti.

Iz glagola možemo izvesti i aktere procesa – to su sanjar, mislilac, pragmatičar i aktivist.

15

Ako se učenje odvija fluidno, osoba prelazi iz jedne faze u drugu, a ciklus učenja nastavlja se u obliku spirale. Uloga facilitatora učenja je primarno u podržavanju procesa, koliko je to potrebno. Ako dođe do blokada, pomaže ih prepoznati i prevladati te tako podržava nastavak procesa učenja.

Tako na primjer mlada osoba koja sudjeluje u razmjeni mlađih upoznaje mlađe koji dolaze iz drugih kulturnih okruženja. O tome zatim promišlja, provjerava što već zna (činjenice i stereotipovi) i na osnovu vlastitog iskustva odlučuje kako će djelovati u novonastaloj situaciji te u skladu s tim i reagira.

⁷ Marentič Požarnik i dr, 1995., str. 77.–107.

S obzirom na to u kojoj je fazi procesa učenja osoba najsnažnija odnosno koji joj je stil najbliži, oblikuju se četiri stila učenja:⁸

DIVERGENTNI STIL UČENJA (sanjar)

Osoba s ovim stilom učenja djeluje empatično, usmjereno ljudima i ljudskim procesima, promatranju i zamišljanju, doživljavanju ovdje i sada. Sposobna je sagledati probleme s više strana. Više uči iz konkretnih primjera, manje iz teorije, više uči od vršnjaka, nego od autoriteta. Često ima nove ideje, povremeno teško odlučuje. Snažno izražava društvene i kulturne interese. Potrebno joj je ozračje u kojem je moguće ljudsko izražavanje. Oblici učenja koji su joj bliski su učenje kroz doživljavanje i učenje iz iskustva. Prednost daje igranju uloga i grupnim raspravama.

ASIMILACIJSKI STIL UČENJA (mislilac)

Osobi s ovim stilom učenja važno je promatranje, promišljanje, objašnjavaњe, razvijanje teorija. Više je usmjerena predmetima i idejama, nego ljudima. Pokazuje široko znanstveno zanimanje, njezina je snaga u induktivnom razmišljanju i stvaranju teorijskih modela. Sposobna je preraditi opažanja i povezati ih u cjelinu. Vrijednosti ideja ne prosuđuje po njihovoj praktičnoj primjenjivosti, već po logičnosti i preciznosti teorijskog oblikovanja. Oblici učenja koji su joj bliski su učenje kroz percepciju, promatranje, obradu i analizu te učenje sa zaključivanjem. Prednost daje predavanjima, filmu, videu, ekskurzijama, demonstracijama i studijama slučajeva.

KONVERGENTNI STIL UČENJA (pragmatičar)

Osoba s takvim prevladavajućim stilom učenja usmjerena je na idejama, pojmovima, modelima, strukturama. Podržavaju je situacije koje nude sigurnost. Najradije rješava probleme odnosno zadatke s jednim jedinim pravilom odnosno najboljim odgovorom. Uz pomoć hipotetsko-deduktivnog razmišljanja usredotočuje se na specifične probleme. Dobro primjenjuje ideje u praksi, prvenstveno je usmjerena izvođenju tehničkih zadataka. Važni su joj rezultati, a kao učitelj odnosno facilitator potreban joj je stručnjak na određenom području. Oblici učenja koji su joj bliski su učenje preko misaonih procesa s uvidom i učenje s povezivanjem. Prednost daje predavanjima, proučavanju literature, strukturiranim oblicima učenja i instrukcijama.

AKOMODACIJSKI STIL UČENJA (aktivist)

Osoba s ovim prevladavajućim stilom učenja usmjerena je na akciju, djelovanje, rizik, postavljanje vlastitih ciljeva i iskušavanje. Želi mijenjati okolnosti, probleme često rješava na intuitivan način ili putem pokušaja i pogrešaka. Uči iskušavanjem. Dobro se prilagođava novim situacijama, usmjerena je prije svega ljudima. Oblici učenja koji su joj bliski su eksperimentiranje i učenje iz iskustva. Prednost daje nestrukturiranim oblicima, eksperimentiranju, simulacijama i praktičnim zadacima.

Tipologija stilova učenja služi kao sredstvo koje nam pomaže pri razumijevanju i traženju načina za podršku procesa učenja i nije zamišljena kao klasificiranje ljudi, s obzirom na to da nove informacije niti ne primamo uvijek na isti način. Svi navedeni načini su u nama, jedni su nam bliži, a drugi nešto dalji. Pozivamo vas da u radu s mlađima u projektima istražujete na koji način možete zajedno stvarati najbolje iskustvo učenja i pratiti potrebe sudionika glede učenja.

Pogledajmo sada još po koracima.⁹

AKTIVNO ISKUŠAVANJE

Novostečene informacije važno je i potrebno iskušati u praksi budući da će sudionici time proširiti opseg svog svjesnog praktičnog znanja. U ovom koraku razumske će informacije preoblikovati u perceptivne, osjećajne i ponašajne. Važna postaje ista vrsta informacija kao u prvoj fazi, s tom razlikom da sada svjesno traže odgovarajuće nerazumske informacije. U toj fazi svjesno provjeravaju koje će informacije primiti i što će s njima učiniti. U ovoj fazi sudionici vježbaju, treniraju, praktično provode naučene sadržaje. Kao facilitatori učenja ovdje imate sporednu ulogu, na raspolaganju ste im samo za dodatne informacije, savjete i poticaje, a sudionici rade samostalno. Aktivno iskušavanje im donosi i novo iskustvo kojem slijedi novo razmišljajuće promatranje, razumsko shvaćanje i aktivno iskušavanje te se tako krug učenja ponavlja.

RAZUMSKO SHVAĆANJE (APSTRAKNA KONCEPTUALIZACIJA)

U ovom koraku podržite sudionike pri traženju dodatnih informacija kojima mogu nadići svoje rupe u znanju što su ih otkrili u prethodnom koraku. Prije svega dobivaju razumske, logične informacije i šire opseg svjesnog teorijskog znanja. Sudionicima možete omogućiti dobivanje tih informacija tako ih sami proslijedite, možete im ponuditi druge izvore gdje će sami potražiti te informacije (npr. knjige, članci, internet, snimke), pozvati stručnjaka za određeno područje koje se odraduje, posjetiti muzej, knjižnicu ili koju drugu ustanovu s korisnim izvorima i sl. Uvijek je uputno upotrijebiti što više različitih izvora.

⁸ Marentić Požarnik, 2000., str. 158.– 159.

⁹ Cepin i dr., 2014., str. 88.– 91.

Zašto je dakle potrebno da mlade pozovemo da o svojim konkretnim iskustvima razmišljaju i traže dodatne informacije?

Ako učenje ostaje na razini iskustva bez dalnjih koraka, mladi će usvojiti nesvesno znanje nad kojim neće imati kontrolu. U slučaju pozitivnih informacija i iskustava to im neće praviti probleme, ali u slučaju negativnih informacija i iskustava (neusklađenih s vlastitim očekivanjima ili očekivanjima drugih) slijedit će iste nesvesne informacije, ponavljati obrasce ponašanja i zadržavati postojeće stanje te se dovesti u poteškoće i (potencijalno) graditi negativnu sliku o sebi. Na to će nadodati još nesvesno znanje i utvrđivati stare obrasce djelovanja. Ovime se vodite posebice u radu s mladima s manje mogućnosti jer će vam pomoći odvojiti ponašanje od osobe i olakšati davanje povratne informacije o ponašanju. A istovremeno, upravo reflektiranim iskustvom koje je drugačije od njihove svakodnevice i izvan ustaljenih odnosa, možete im omogućiti da za sebe oblikuju drugačiji put.

18

Što uopće znači riječ refleksija? Riječ je o procesu u kojem osoba/grupa/organizacija/sustav ispituje i procjenjuje svoje postupanje ili ishode s ciljem da na temelju obavljenog razmatranja izvede mjere za promjene i poboljšanje svojeg postupanja te ishode u budućnosti.¹⁰ Sa stajališta praćenja procesa učenja ona je vrlo bitna za nadogradnju i napredovanje svih koji sudjeluju u projektima (pa i razvoja cijelog projekta kao takvog).

¹⁰ Andragoški centar Slovenije, 2020.

Povezano s iskustvenim učenjem, refleksiju možemo vidjeti u svakoj od njegovih četiriju faza¹¹:

1. **učenje reflektiranja** (gdje sudionike podržavamo pri razvoju refleksivnog razmišljanja),

2. **refleksija prije aktivnosti** (gdje sudionike obučavamo vještinama koje mogu primijeniti u samoj refleksiji)

3. **refleksija tijekom aktivnosti** (gdje sudionici daju smisao svojem iskustvu)

4. **refleksija nakon aktivnosti** (gdje nastaje prostor za procesuiranje osjećaja, metakognitivne razine i sinteze naučenoga).

Refleksija procesa učenja stoga je jedan od najvažnijih dijelova učenja. U projektima možete razmišljati o tome kako to omogućiti mladima kroz aktivnost. Mogu je provesti samostalno, što nekada može djelovati usamljeno, a možete im omogućiti iskustvo učenja s vršnjacima. Mladi na taj način jedni drugima daju vrijedne povratne informacije, uspoređuju iskustva i pomažu si međusobno verbalizirati riječi ili na neki drugi način izraziti naučeno, a istovremeno iskušavaju kako je biti u ulozi osobe koja podupire proces učenja.

¹¹ Coulson i Harvey, 2013., str. 406.

PITANJA ZA RAZMIŠLJANJE

- U kojim opisanim stilovima učenja prepoznajete sebe? U kojima svoje suradnike u projektu? A u kojima mlade koji sudjeluju u projektu?
- Na koji način već sada uključujete koncepte iskustvenog učenja u projektu?
- Koje oblike refleksije vlastitog rada i učenja već upotrebljavate? Kako to činite u projektima? Je li moguće metode koje već koristite povezati i primijeniti u projektu?
- Na koji način vam konkretno opisani primjeri mogu poslužiti?

3.3 IMENOVANJE NAUČENOG – ŠTO JE KOMPETENCIJA?

U radu s mladima često se događa da mladi ne mogu pronaći riječi kojima bi opisali svoje iskustvo. Pogotovo u slučajevima kada su u pitanju mladi s manje mogućnosti ili mladi koji imali poteškoće u okviru školskog sustava, riječ „učenje“ može izazvati veliki otpor. Dakle, kako ih možemo podržati?

Prvi je korak da i osobe koje rade s mladima, voditelji projekata, mentori i drugi podupiratelji u radu s mladima postanu svjesni da učenje ne znači samo znanje i sposobnost prikazivanja naučenih činjenica. Potrebna je šira slika. Postoje neke stvari koje je lakše pokazati da ih znamo (na primjer postavljanje šatora, poznavanje novog jezika ili davanje konstruktivne povratne informacije). Osim toga ne smijemo zaboraviti da se u slučaju novih vještina i ponašanja može dogoditi da zapravo nikada nismo u poziciji u kojoj neki zadatak možemo iskazati kao usvojen (kao npr. znanje abecede) i zato je važno razviti dodatne vještine prepoznavanja i imenovanja naučenog.

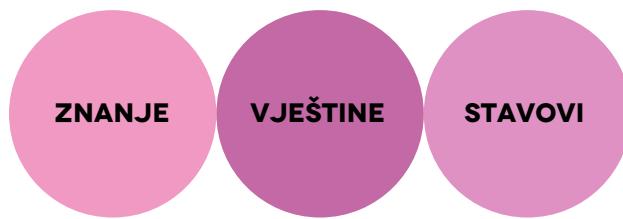
Pri učenju dakle ne govorimo samo o znanju, već i o drugim elementima, a naročito u projektima u okviru programa Erasmus+: Mladi na djelu i Europske snage solidarnosti. Sa svrhom lakšeg razumijevanja šireg pogleda na učenje ovde ćemo uvesti još i pojam „kompetencija“ koji je važan ponajprije zbog svojih različitih elemenata. Ako pozajmimo te elemente onda možemo na njih usmjeriti pozornost tijekom praćenja i bilježenja procesa učenja i tako bolje podržati mlade pri imenovanju naučenog.

U obrazovnim se vodama pojavljuje mnogo različitih konceptualizacija i definicija riječi kompetencija koja se obično dijeli na više segmenta, odnosno elemenata. Razumijevanje ovisi o okruženju, kako zemljopisnom tako i obrazovnom, s obzirom na to da se pojam kompetencija drugačije tumači u različitim

19

sektorima formalnog obrazovnog sustava (visoko obrazovanje, strukovno obrazovanje itd.).

I u sektoru mlađih postoje različita shvaćanja, no ovdje ćemo iznijeti samo najčešću podjelu kako je definirana preporukom o ključnim kompetencijama cjeloživotnog učenja¹², a to je podjela kompetencija na tri elementa:

20

Znanje se sastoji od činjenica i podataka, koncepata, ideja i teorija koje su već utvrđene i podupiru razumijevanje određenog područja ili teme. Znanje se odnosi na kognitivne sposobnosti pojedinca (pamćenje, logičko razmišljanje i sl.).

Vještine su definirane kao sposobnost izvođenja postupaka te primjene postojećeg znanja za postizanje rezultata. Tu se uglavnom radi o psihomotoričkim sposobnostima pojedinca.

Stavovi (vrijednosti, stajališta, osobine ličnosti) opisuju spremnost i način razmišljanja pojedinca da djeluje ili reagira na ideje, osobe ili okolnosti. Ta se komponenta odnosi i na osjećaje koje određena situacija budi u pojedincu, vrijednosti i stajališta pojedinca te kako ih on izražava i sl.

Mlađima možemo pomoći prepoznati pojedine elemente kompetencije. Kao primjer uzimimo uspješnu suradnju u timu (odnosno grupi).¹³ Stečenu kompetenciju osoba može ilustrirati na sljedeći način:

- Posjedujem **znanja** o timskom radu i o različitim kontekstima te mogućim ishodima različitih pristupa rada u grupi.
- Sposoban_{_na} sam suočavati se s kriznim situacijama/konfliktima u grupi (stekao_{_la} sam **vještinu**).
- Postao_{_la} sam otvoreniji_{_a} i spremniji_{_a} na nove izazove (govorim o promjeni **stava, vrijednosti, osobine**).

Preispitivanje naučenog možemo potaknuti i sljedećim pitanjima:

- **Znam li što je timski rad u različitim kontekstima te koji su mogući ishodi različitih pristupa grupnom radu?**
- **Jesam li sposoban_{_a} suočavati se s krizom/ konfliktima u grupi?**
- **Jesam li otvoren_{_a} i spreman_{_a} na nove izazove?**

Oba načina (izjave i pitanja) služe kao primjer ilustriranja elemenata kompetencije uspješne suradnje u timu (grupi).

PITANJA ZA RAZMIŠLJANJE

- Kako ćete imenovati ono što ste naučili? Primjenjujete li kakvu posebnu metodu?
- Tko sve može pomoći pri imenovanju naučenog? Kako to može(te) učiniti?
- Kada to radite?

Nešto naučiti može se odnositi na to da¹⁴:

- znamo kako nešto napraviti,
- bolje razumijemo neku temu,
- osjećamo se samouvjerenije u slučaju da moramo nešto napraviti,
- bolje razumijemo zašto reagiramo na određen način,
- pronađemo ulogu koja nam odgovara,
- stječemo (teorijski) okvir o određenoj temi,
- znamo što ćemo sljedeće učiti i
- druge mogućnosti o kojima možete još sami razmisliti.

SAVJET

Opis pojedine kompetencije za mlade može biti još uvijek previše složen da bi omogućio konkretno imenovanje naučenog. Pri imenovanju naučenog i podršci mlađima možemo si pomoći sljedećim započetim rečenicama, a koje tijekom njihova života mogu biti nit vodilja za daljnju nadogradnju kompetencija cjeloživotnog učenja¹⁵:

- Sada se osjećam zadovoljnijim_{_om}...
- Saznao_{_la} sam...
- Naučio_{_la} sam...
- Osjećam se samopouzdano pri/kada...
- Napredovao_{_la} sam...
- Sposoban_{_na} sam...
- Sada znam kako...
- Razvio_{_la} sam...
- Sada jasno vidim...
- Želi i dalje istraživati...
- Čuo_{_la} sam da... To je za mene važno jer...
- Doživio_{_la} sam... Zajedno s... To mi je dalo novu perspektivu o...

21

Kao dodatnu pomoć pri imenovanju naučenog možete koristiti i metodu zapisivanja ishoda učenja koju ćete naći u šestom poglavljiju (*Nekoliko metoda za lakše praćenje i bilježenje procesa učenja*).

¹² Vijeće Europske unije, 2018.

¹³ Evrard i Bergstein, 2016., str. 30.–31.

¹⁴ Kloosterman i dr., 2012., str. 32.

¹⁵ Sažeto i pripremljeno po Tayloru i dr., 2012., str. 47.

3.4 A ŠTO JE S VAMA I VAŠIM UČENJEM?

Osoba koja u projektu brine za praćenje procesa učenja mora i sama kod sebe potvrditi neke važne stvari.¹⁶

Poznavanje sebe kao osobe koja uči

Tijekom učenja te učenja kako učiti zanimljiv je dio da osobe koje rade s mladima/mentori/treneri, uz to što su organizatori procesa učenja, i sami ulaze u ulogu osobe koja uči. Poznavanje sebe kao osobe koja uči pomaže nam bolje razumjeti facilitiranje učenja drugih.

PITANJA ZA RAZMIŠLJANJE

- Kakav način učenja mi odgovara?
- Jesam li strastven_a u pogledu učenja?
- Imam li podršku u mojoj procesu učenja?
- Što me ometa u mojoj procesu učenja?
- Vidim li se kao osobu u procesu cjeloživotnog učenja?

PITANJA ZA RAZMIŠLJANJE

- Kakva je moja teorija o tome kako se odvija/događa učenje?
- Vidim li učenje kao kupovanje (u smislu odabira različitih vrsta roba i usluga)? Ili nekako drugačije?
- Tko je po mom mišljenju odgovoran za proces učenja kod mladih?
- Kako razumijem osobnu, društvenu ili kompetenciju učenja?
- Kakvo okruženje za učenje je odgovarajuće/moguće?

Poznavanje svoje ciljane skupine

Ne postoji jedinstven način za praćenje i bilježenje procesa učenja, stoga je potrebno dobro planiranje i promišljanje o realnostima ciljanih skupina, njihovim očekivanjima i izazovima s kojima se suočavaju. U svakom slučaju namjera je da mlade osnažimo i temelje gradimo na njihovim sposobnostima i jakim točkama. Tu vam mogu pomoći savjeti u poglavljju *Nekoliko metoda za lakše praćenje i bilježenje procesa učenja*.

Poznavanje sebe kao facilitatora procesa učenja

Uloga facilitatora tijekom procesa učenja podrška je mladima pri postizanju njihovih ciljeva učenja. Poseban izazov u tom procesu može biti taj da mladi sami preuzimaju odgovornost za vlastito učenje. To znači da odlučuju što žele naučiti, kako i kada će to činiti.

PITANJA ZA RAZMIŠLJANJE

- Kakva je pozadina moje ciljane skupine?
- Što znam o njihovim prethodnim iskustvima s učenjem?
- Kakve predrasude imam o njihovim sposobnostima?
- Je li mi potrebna pojačana podrška za praćenje i bilježenje procesa učenja?

Poznavanje koncepata i alata

Osobe koje rade s mladima/treneri/mentorima imaju važnu ulogu prenosnice između teorija o učenju, politike i svijeta mladih. Pritom je važno da znaju što se događa na području neformalnog učenja, razumiju koncepte koji stoežu iza razvoja određenog programa (npr. Erasmus+ ili alata Youthpass) te znaju to predstaviti mladima na njima primjereno način.

PITANJA ZA RAZMIŠLJANJE

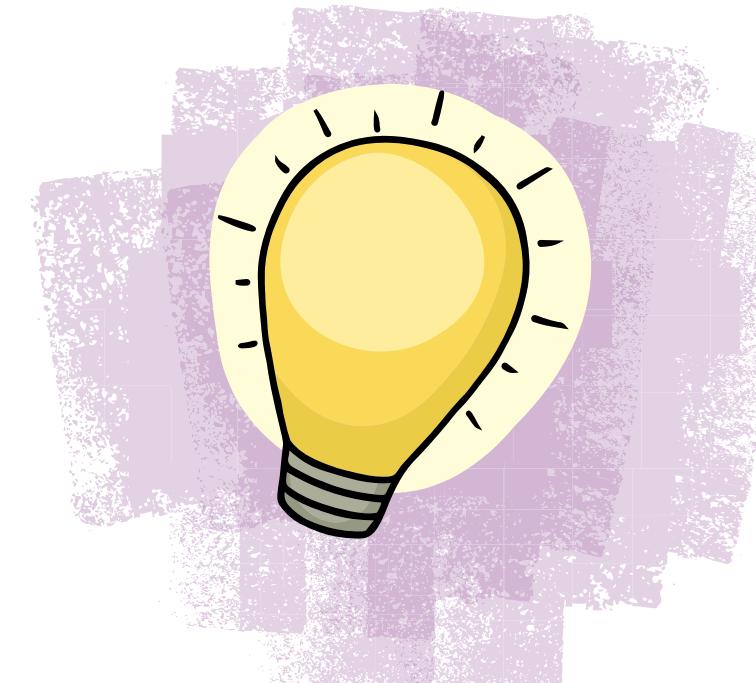
- Poznajem li pozadinu Youthpassa?
- Odakle proizlaze ključne kompetencije cjeloživotnog učenja?
- Kako mogu mladima predstaviti te koncepte na njima primjereno način?
- Koje metode mogu upotrijebiti/već upotrebljavam u različitim fazama učenja za svoju ciljanu grupu?

Za voditelje projekata odnosno osobe odgovorne za međunarodne projekte unutar organizacije, kao i za sve uključene, važno je da odredite koji su i vaši ciljevi učenja. Slično kao za mlade, i za vas je (u okviru cjeloživotnog učenja) važno postaviti vlastiti cilj učenja i slijediti ga, pri čemu si možete pomagati metodom osobnog plana učenja (opisan u nastavku publikacije).

PITANJA ZA RAZMIŠLJANJE

- Što želite postići ovim projektom?
- Koju vještina, znanje želite steći? Koje svoje ponašanje ili stajalište želite pojasniti/promijeniti?
- Kako ćete tome pristupiti?

¹⁶ Kloosterman i dr., 2012., str. 14.–16.

04

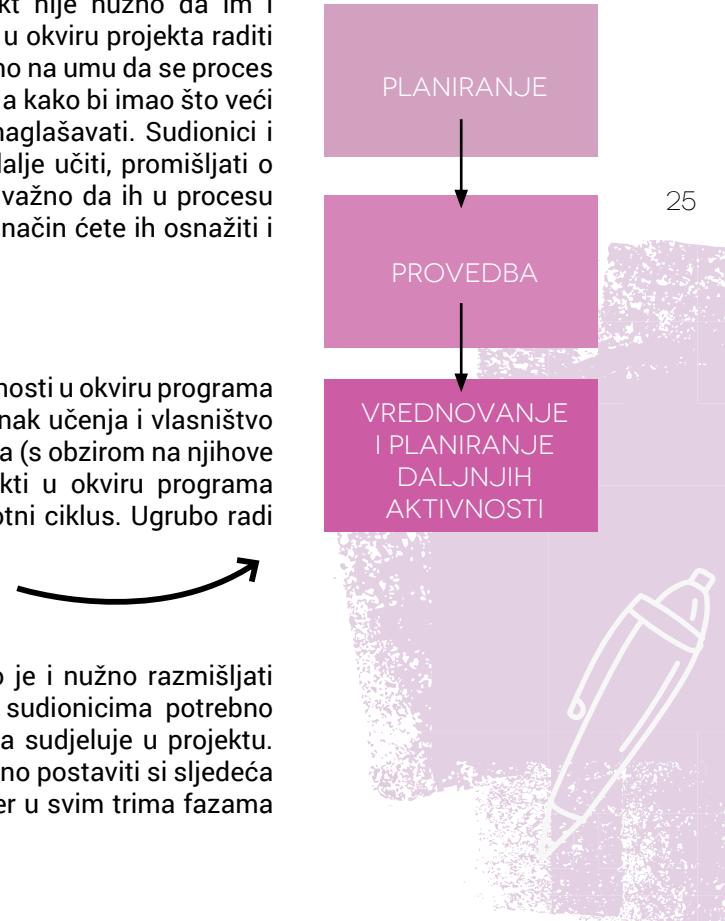

UČENJE U PROJEKTIMA U OKVIRU PROGRAMA ERASMUS+: MLADI NA DJELU I EUROPSKIH SNAGA SOLIDARNOSTI

Kada zapravo započinje proces učenja? Odgovor je: prije početka projekta. Sudionici i sudionice koji sudjeluju u razmjeni mlađih, volonterskom projektu, osposobljavanju, odnosno u bilo kojoj aktivnosti ulaze u projekt sa svojim prethodnim iskustvom i ciljevima. Kod ulaska u projekt nije nužno da im i iskustvo i ciljevi budu uskladeni s projektom, ali je važno u okviru projekta raditi na tome i jasno definirati ciljeve učenja. Prije svega, imajmo na umu da se proces cjeloživotnog učenja odvija svo vrijeme i da se zbog toga, a kako bi imao što veći učinak, njime potrebno cijelo vrijeme baviti i stalno ga naglašavati. Sudionici i sudionice će naime i nakon povratka svojim kućama i dalje učiti, promišljati o proživljenom iskustvu, integrirati ga i dijeliti, te je stoga važno da ih u procesu učenja podržite i nakon sudjelovanja u aktivnosti. Na taj način ćete ih osnažiti i naučiti pratiti vlastiti proces učenja.

Dakle, kako započeti?

S obzirom da govorimo o sudionicama i sudionicima aktivnosti u okviru programa Erasmus+ i Europskih snaga solidarnosti, za što veći učinak učenja i vlasništvo nad projektom potrebno ih je uključivati u sve faze projekta (s obzirom na njihove mogućnosti i interes). Kao i svi ostali projekti, i projekti u okviru programa Erasmus+ i Europskih snaga solidarnosti imaju svoj životni ciklus. Ugrubo radi se o sljedeće tri faze: (prikazane desno).

U planiranju, praćenju i bilježenju procesa učenja važno je i nužno razmišljati kroz sve tri navedene faze. Zajedno sa sudionicama i sudionicima potrebno je definirati projektne ciljeve učenja za svaku osobu koja sudjeluje u projektu. Sastavni dio projekta je i dimenzija učenja pri čemu je važno postaviti si sljedeća pitanja ili odvojiti vrijeme za promišljanje o njima (također u svim trima fazama projekta):

KAKO NAJBOLJE PODRŽATI PROCES UČENJA?

Savjeti: Pobrinite se za primjereni okruženje za učenje (bez ometajućih čimbenika, uvažavanje potreba sudionika i sl.). Upoznajte svoje sudionice i sudionike, tko su i što ih inspirira. Budite entuzijastični u pogledu učenja i istražujte projektne dimenzije učenja. Pobrinite se da je proces učenja prilagođen sudionicima i sudionicama. Razmišljajte o učenju sudionika i sudionica te ih podržite različitim metodama navedenima u ovoj publikaciji (i drugim izvorima) koje uvijek prilagodite grupi.

KAKO I KADA PRATITI PROCES UČENJA?

Savjeti: Ne zaboravite proces učenja vremenski uvrstiti već u fazi planiranja projekta za cijelo vrijeme trajanja projekta. Ovisno o prirodi projekta razmislite je li potrebna dnevna, tjedna ili mjesecna refleksija. Budite radoznali i istražujte različite već postojeće metode. Ako nešto već primjenjujete u drugim aktivnostima i funkcioniра, eksperimentirajte isto isprobajte i u ovom projektu.

TKO SVE MOŽE PODRŽATI I PRATITI PROCES UČENJA?

Savjet: U različitim projektima odnosno aktivnostima to mogu biti različite osobe. Jedna od mogućnosti je i ta da odredite osobu zaduženu za proces učenja kojeg ili koju možemo nazvati i facilitator/-ica procesa učenja. To je netko tko prati proces učenja i podsjeća na refleksiju učenja u projektu. Kada i kako to radi ovisi o tome tko su naši sudionici, pri čemu moramo imati na umu njihove potrebe, ritam, način rada i sl. Više o tome možete pročitati u poglavljju o metodama. Ovisno o tome koja kombinacija osobe koja podržava učenje i metode učenja pruža najbolju podršku mladima zavisno od (ključne) aktivnosti koja se provodi, razmišljajte široko i u proces praćenja i bilježenja procesa učenja uključite sve moguće podupiratelje - voditelja projekta, koordinatora, mentora, osobu koja radi s mladima, vršnjake, voditelja mladih, sve sudionike i sl.

Smislenost ciljeva učenja (kao i ciljeva općenito) lijepo obuhvaća citat H.-U. Pfeifer-Schauppa: „Ako ne znaš gdje želiš stići, ne moraš se bojati da ćeš tamo doći.¹⁷” Dakle, koliko god je putovanje bez cilja još uvijek zabavno, učinak projekta na sudionice i sudionike znatno je veći ako pritom promišljamo, planiramo, pratimo i bilježimo proces učenja.

¹⁷ Pfeifer-Schaupp, (1995.).

FAZA PLANIRANJA

- Već u ovoj fazi razmišljajte o tome **kako ćete oblikovati proces učenja**, uključujući omogućavanje prostora sudionicima i sudionicima kako bi si mogli postaviti ciljeve učenja, reflektirati naučeno i sl. Dobro razmislite što u procesu učenja možete definirati kao iskustveno učenje s obzirom da je to u nekim aktivnostima manje naglašeno – no u svakoj aktivnosti u programima Erasmus+: Mladi na djelu i Europskih snaga solidarnosti možete pronaći i prilike za učenje.
- Pri definiranju **ciljeva učenja** budite što konkretniji (oblikujte ih po načelu SMART – specifični, mjerljivi, dostižni, realistični, vremenski definirani) jer ćete tako lakše pratiti jeste li postigli zadani cilj.
- Razmislite **koje ćete metode, kada i kako** uvrstiti u program kako biste poticali praćenje procesa učenja. Pritom obratite pozornost na vrstu aktivnosti, veličinu grupe i trajanje aktivnosti. Učenje nije nužno pratiti i bilježiti u svakom trenutku, no ne zaboravite na refleksiju i sukladno tome pripremite prostor za praćenje i bilježenje procesa učenja.
- Razmislite **tko će sve sudjelovati** pri praćenju i bilježenju ishoda učenja. **Kada** ćete to činiti? Kako? Tko bi mogao preuzeti zadatak osobe koja će posvetiti pozornost praćenju i bilježenju ishoda učenja prije, tijekom i nakon projekta?
- Razmislite tko su još sve **druge osobe koje će učiti** u okviru projekta (mentor, koordinator, zaposlenik i sl.). Na koji način njihov proces učenja možete detaljnije opisati? Ima li smisla da i oni postave svoje ciljeve učenja? Razmislite i o tome kako ćete tijekom aktivnosti reflektirati svoj proces učenja i stjecanja novih iskustava.

- Ako projekt provodite s partnerskim organizacijama, i njima predložite da učine slično sa svojim sudionicima i sudionicama.

Korištenje Youthpassa u ovoj fazi:

- Upoznajte se s alatom Youthpass: kako izgleda, od kojih dijelova se sastoji i sl.
- Razmislite kako možete primijeniti **Youthpass** proces u svojem projektu (više možete pročitati u poglavljju o Youthpassu). Dobro pitanje kojim se pritom možete voditi jest: na koji način vaša aktivnost omogućava iskustveno učenje svima uključenima. Cijeli projekt ili pak samo određene aktivnosti unutar projekta mogu biti postavljene kao iskustveno učenje.
- Ako projekt provodite s partnerskim organizacijama, obavijestite ih o mogućnosti izdavanja Youthpassa njihovim sudionicima i sudionicama.

FAZA PROVEDBE

- Vrijeme je da to što ste planirali prenesete u praksu. Već na početku provedbe omogućite da **svaki od sudionika definira svoj cilj učenja** (vidi poglavlje o metodama) i odvojite vrijeme za to u raspored. Ako sudionici i sudionice imaju negativne asocijacije na riječ učenje, taj dio nazovite zabavnim imenom.
- Gdje je sada **facilitator učenja** i što radi?
- Prilagodite **refleksiju procesa učenja** s obzirom na trajanje projekta (dnevno, tjedno, mjesечно).
- U procesu učenja i pri praćenju procesa učenja primijenite metode koje podržavaju različite načine učenja i percepcije. Ako je potrebno, zajedno prilagodite metode nabrojane u priručniku ili potražite druge. Dobar izbor za to je i niz alata ToolBox na mrežnoj stranici www.salto-youth.net.
- Ne zaboravite na vrijednost **međuvršnjačkog učenja**. Uključite sudionice i sudionike u praćenje procesa učenja. Zajedno stvorite vrijeme i prostor te istražujte metode kojima će već tijekom projekta odnosno aktivnosti imati priliku za imenovanje naučenog.
- Važno je da refleksiju procesa učenja planirate na različite načine i u različitim skupinama – refleksija se može odvijati individualno, s drugom osobom (međuvršnjačko učenje), s cijelom grupom ili s mentorom odnosno osobom koja podržava proces učenja. Na taj način sudionicama i sudionicima omogućavate da opišu svoj proces učenja iz različitih gledišta.
- Odgovarajući prostor za praćenje procesa učenja uvrstite u program. Ako vaša aktivnost traje više dana, pokušajte omogućiti prostor za to svaki dan. Ako nije moguće drugačije, dimenziju učenja uvrstite u dnevnu refleksiju

s tim da se usredotočite na praćenje procesa učenja (npr. pored sakupljanja povratnih informacija o zadovoljstvu sudionika hranom i smještajem, provjerite što novo naučili i sl.).

- Pobrinite se da omogućite dobre uvjete za učenje (hrana, smještaj, prozračan i svijetao prostor za rad i sl.).
- Pomozite si digitalnim alatima. Zašto se grupe za refleksiju ne bi održavale pozivima preko Skypea/Zooma ili drugih platformi?

Korištenje Youthpassa u ovoj fazi:

- Sudionicama i sudionicima omogućite prostor za upoznavanje s Youthpass alatom te im predstavite kakve učinke može imati ovaj alat.
- Ako je primjereno aktivnosti, sudionice i sudionike već tijekom provedbe potaknite da ispune i dio Youthpassa sa samoocjenom stičenih kompetencija.
- Na kraju aktivnosti ispišite **potvrde Youthpass** i podijelite ih sudionicama i sudionicima.

FAZA VREDNOVANJA

- Vrijeme za sveobuhvatni pogled unatrag i unaprijed. Napravite dobru evaluaciju kako biste dobili konkretne odgovore. Pitanja neka se nadovezuju na proces učenja, neka sudionici i sudionice razmisle što su naučili, što bi još željeli naučiti i na čemu bi još željeli raditi odnosno razvijati se.
- Sudionici i sudionice možda će trebati pomoći pri zapisivanju ishoda učenja. U tom procesu možete se služiti različitim metodama u ovom priručniku koji podupiru lakše izražavanje (npr. započete rečenice).
- Pokušajte koristiti različite načine vrednovanja kako biste obuhvatili različite stilove učenja i percepcije (vidi poglavlje o učenju i metodama).
- Evaluaciju napravite i u organizacijskom timu. Tako ćete dobiti dobar uvid u to što se može sljedeći put poboljšati i naučiti nešto novo.
- Provjerite i jesu li se ciljevi učenja, zadani u fazi planiranja, ostvarili. Ako da, bravo! Ako ne, jeste li naučili nešto drugo? Učenje iz pogrešaka i neuspjeha je jednako važno. Ako niste ostvarili cilj, razmislite što vas je u tome sprječilo i što sljedeći put možete učinili drugačije.
- Promislite s kime sve možete podijeliti svoje iskustvo i reflektirati naučeno. Tko vas u tome može podržati? Je li to kolega, sudionik/sudionica mobilnosti, mentor, netko drugi? Kako ćete dijeliti naučeno dalje?
- Neki učinci sudjelovanja na aktivnosti pokazat će se tijekom vremena. Ostavite si vremena i prostora da naučeno sjedne i ne zaboravite to isto zabilježiti. Razmislite što vam ostaje, kako je ovo iskustvo utjecalo na vas i što je u vama potaknulo? Na čemu biste još željeli raditi u budućnosti? Što biste rado razvijali?

Korištenje Youthpassa u ovoj fazi:

- Ako sudionici i sudionice nisu uspjeli dovršiti i u Youthpass zapisati svoje samoprocjene stečenih kompetencija, pošaljite im poveznicu na njihov Youthpass i potaknite ih da to završe kod kuće.
- Važno je da sudionicima predstavite kako se mogu koristiti Youthpassom za svoj budući osobni i profesionalni razvoj (npr. prilikom traženja zaposlenja).

PITANJA ZA RAZMIŠLJANJE

Na koji način već pratite i bilježite proces učenja? Tko to čini u vašoj organizaciji i tko bi to još mogao činiti? Što bi od prokušanog ubuduće funkcionalo? Što u vama izaziva pročitano? Kako možete nadograditi već postojeće načine rada? Što još možete učiniti? Što će biti vaš prvi sljedeći korak? Koje metode već primjenjujete? Koje biste još mogli?

05

YOUTHPASS KAO ALAT ZA PRAĆENJE I BILJEŽENJE PROCESA UČENJA

5.1. ŠTO JE YOUTHPASS?

Youthpass je alat pomoću kojeg sudionici programa Erasmus+: Mladi na djelu i Europskih snaga solidarnosti opisuju što su doživjeli i radili u okviru projekta te iskazuju što su naučili. Youthpass se može koristiti kao dokaz sudjelovanja u određenoj aktivnosti projekata obaju programa s obzirom da uključuje opis aktivnosti, a ujedno je i odličan alat za praćenje i bilježenje procesa učenja sudionika.

Youthpass:

- omogućuje refleksiju procesa učenja i ishode učenja pojedinca,
- pomaže pri prepoznavanju i priznavanju rada s mladima u društvu,
- podržava aktivno (europsko) građanstvo;
- može biti od velike pomoći u promicanju zapošljivosti mlađih, pomažući im u podizanju svijesti o učenju i stečenim/razvijenim kompetencijama te dokumentiranju/bilježenju ključnih kompetencija u potvrdi.

5.2. OD ČEGA SE SASTOJI YOUTHPASS?

Youthpass se sastoji od tri dijela:

1

potvrda (certifikat) o sudjelovanju s osnovnim podacima o projektu te informacijama o kontekstu projekta i značaju ove aktivnosti;

2

više informacija o projektu: prostor gdje su navedene organizacije koje su surađivale na projektu, svrha i ciljevi projekta, aktivnosti i rezultati projekta;

3

prostor za refleksiju naučenog i postignutog tijekom procesa učenja sudionika: dio koji je usredotočen na individualno učenje (i stečene kompetencije) pojedinog sudionika koji ga sam ispunjava (uz pomoć osobe koja podržava učenje u projektu).

5.3. YOUTHPASS KAO ALAT ZA PRAĆENJE I BILJEŽENJE PROCESA UČENJA

Zašto bi sudionici trebali upotrebljavati Youthpass?

- Jer mogu opisati što su radili i naučili u projektu.
- Jer im pomaže pronaći prikladne riječi kojima mogu opisati svoje kompetencije.
- Jer pripomaže većoj osvještenosti o kompetencijama koje posjeduju.
- Jer pripomaže većoj osvještenosti o različitim okruženjima i načinima na koje ljudi uče.
- Jer lakše pokazuju i tumače svoje kompetencije drugima, recimo na razgovoru za posao, u školi ili za buduće projekte.
- Jer mogu planirati što bi još rado naučili i kako će to naučiti.
- Jer imaju službenu potvrdu o sudjelovanju u projektu.
- Jer s njim mogu lakše predstaviti naučeno svojim prijateljima i obitelji.

5.4. OSAM KLJUČNIH KOMPETENCIJA CJEOŽIVOTNOG UČENJA

Kako bi na razini Europske unije ujednačili razumijevanje oko toga što su to kompetencije koje su europskim građanima potrebne za život i rad, ministri nadležni za obrazovanje u državama članicama Europske unije donijeli su preporuku o ključnim kompetencijama cjeloživotnog učenja koja definira osam ključnih kompetencija cjeloživotnog učenja.

Preporuka Vijeća EU ključne kompetencije definira kao: »one koje su svim pojedincima potrebne za

osobno ispunjenje i razvoj, zapošljivost, socijalnu uključenost, uspješan život u mirnim društвima, održiv i zdrav način života te aktivno građanstvo. Razvijaju se u okviru cjeloživotnog učenja, od ranog djetinjstva tijekom cijele odrasle dobi i to formalnim, neformalnim i informalnim učenjem u svim okruženjima, između ostalog u obitelji, školi, na radnom mjestu, u naselju i drugim zajednicama.«¹⁸

Na tim kompetencijama temelji se i treći dio Youthpassa koji osobama koje uče omogućava da svoje stečene odnosno nadograđene kompetencije uvrste u okvir osam ključnih kompetencija. Opis svih osam ključnih kompetencija u nastavku sažet je prema letku Youthpass i obnovljene kompetencije učenja koje je pripremio centar za podršku SALTO za osposobljavanje i suradnju¹⁹.

Pismenost

Pismenost je sposobnost razumjeti i izraziti misli, osjećaje i činjenice u usmenom, pisanim ili drugom obliku te se sporazumijevati s drugima. Osnova je za daljnje učenje. Važni elementi te kompetencije su otvorenost za kritički i konstruktivni dijalog te svjesnost o utjecaju jezika na druge.

U okviru projekata za mlade sudionici imaju zadatak pripremiti različite vrste pisanih sadržaja za različite ciljane skupine (npr. objave na društvenim mrežama, tekstovi peticija, službena dopisivanja, članci za e-novosti, izvješća o aktivnostima). Upoznaju i novu terminologiju na području tematike projekta - i to na svom jeziku. Vjerojatno je da će biti u kontaktu s različitim ljudima (npr. s djecom, roditeljima, učiteljima, donositeljima odluka, strancima u državama domaćinima, novinarima) te će morati prilagoditi svoju komunikaciju s obzirom na kontekst.

¹⁸ Vijeće Europske unije, 2018.

¹⁹ Slovenska inačica letka dostupna je na <https://www.youthpass.eu/downloads/13-62-378/Slovenian-Revised%20Key%20Competencies%20Leaflet.pdf>.

PITANJA ZA RAZMIŠLJANJE

- Kakve ste prilike imali za izražavanje u pisanim oblicima? Kakav je vaš odnos prema tome?
- Kada ste i kako prilagođavali svoje izražavanje s obzirom na različite ljudi s kojima ste komunicirali?
- Kako je sporazumijevanje na stranom jeziku utjecalo na vaše sporazumijevanje na materinskom jeziku? Je li se vaš pogled na vlastiti jezik stogod promijenio?

Višejezičnost

Višejezičnost je sposobnost upotrebe različitih jezika za sporazumijevanje i za razumijevanje te izražavanje misli, osjećaja i činjenica u usmenom i pisanim obliku. Potrebno je poznavanje gramatike i vokabulara određenog jezika. A važna je i sposobnost učenja jezika na različite načine. S ovom kompetencijom povezani su odnosi poštovanja kulturne raznolikosti i radoznalost za međukulturalno razumijevanje.

Europski projekti za mlade uključuju interakciju s ljudima iz različitih država koji govore različitim jezicima. Za mnoge sudionike sporazumijevanje na stranom jeziku od ključnog je značaja. Europski projekti nude idealno okruženje za vježbu u ovom području. Naročito u dugoročnim projektima ovo kompetencijsko područje je među onima u kojima se sudionici razvijaju u najvećem opsegu.²⁰

²⁰ Da bismo si lakše predstavili kako je moguće slijediti odnosno pratiti i bilježiti ovu kompetenciju, može nam pomoći i Zajednički europski referentni okvir za jezike (recimo <https://www.coe.int/sli/web/lang-migrants/cefr-and-profiles>).

PITANJA ZA RAZMIŠLJANJE

- Kako ste prije i nakon projekta komunicirali s ljudima iz drugih država (e-pošta, Skype, telefon)? Što ste iz toga naučili?
- Koje aspekte (načine sporazumijevanja, izražavanja, novih riječi i fraza, običaja i sl.) stranog jezika ste naučili? Koje situacije u projektu su vam pritom pomogle?
- Osjećate li se sada samopouzdanije u izražavanju na stranom jeziku? Na koji način?

Kulturna svijest i izražavanje

Kompetencija kulturne svijesti i izražavanja znači razumijevanje načina kreativnog izražavanja ideja u različitim kulturama putem različitih umjetničkih oblika. Uključuje razvoj i izražavanje vlastitih ideja. Zahtijeva poznavanje lokalnih, europskih i svjetskih kultura te sposobnost izražavanja ideja i osjećaja u različitim umjetničkim i kulturnim oblicima. Otvorenost i zainteresiranost važni su stavovi.

Mladi često razviju kreativne oblike izražavanja za uspostavljanje kontakata s drugima ili kao osrvt na različita iskustva. Priliku za razvoj kulturnih aspekata za vrijeme projekta mogu ponuditi organizacije ili taj oblik izražavanja sudionici mogu upotrijebiti na vlastitu inicijativu. U radu s mladima svoj prostor mogu pronaći svi oblici kreativnosti i medija. Jačanje kulturne svijesti može pripremiti teren za učinkovito međukulturalno učenje. Isto tako može ojačati svjesnost o suočavanju s dvosmislenošću.

38

PITANJA ZA RAZMIŠLJANJE

- Na koji način ste upoznali nove ideje ili metode rada u umjetnosti ili kulturi?
- Koliko ste bili otvoreni za prihvatanje vama novih oblika kulture?
- Kada ste mogli upotrijebiti različite medije i oblike izražavanja (npr. riječima, crtanjem, tijelom) u različitim situacijama?

Osobna i društvena kompetencija te kompetencija učenja

Kompetencija učenja uključuje sposobnost učenja o tome kako učiti, upravljanja svojim učenjem i promišljanja o sebi. Riječ je o upravljanju vremenom i informacijama. Društvene kompetencije uključuju konstruktivnu suradnju s drugima i rješavanje sporova na podržavajući način. Osobne kompetencije uključuju izdržljivost, sposobnost suočavanja s neizvjesnošću i kompleksnošću te iskazivanje suočavanja. Na tom je kompetencijskom području važna i sposobnost održavanja tjelesne i emocionalne ravnoteže.

Europski su projekti često ovisni o grupnoj interakciji koja može biti vrlo intenzivna i gdje je pojedinac suočen s vlastitim odnosima. Promišljanje o sebi, svojem odnosu s drugima i vlastitoj ulozi u grupi stoga je jako važno. Smislena i konstruktivna suradnja s drugima igra veliku ulogu. Učiti kako učiti ključno je za rast na svih ostalim kompetencijskim područjima. Riječ je o svjesnosti o vlastitom učenju i preuzimanju odgovornosti za njega. Europski projekti nude mogućnost izbora vlastitih puteva učenja i odluke što će sudionik ponijeti s projekta. Radi se o određivanju ciljeva učenja, razmatranju slabih i jakih točaka pri učenju te načinima na koje pojedinac najbolje uči. Uključuje organizaciju vlastitog učenja, motiviranje sebe, ocjenjivanje i praćenje razvoja, prikupljanje rezultata i priznavanje promjena koje je pojedinac postigao.

PITANJA ZA RAZMIŠLJANJE

- Kako ste planirali svoje ciljeve učenja? U kojoj ste ih mjeri postigli?
- Jeste li naučili stvari koje niste planirali ili očekivali? Koje?
- Kako ste učili? Kada vam je učenje bilo lagano, a kada vam je predstavljalo izazov?
- Što ste otkrili o sebi? Što mislite na koji vas je način sudjelovanje u projektu promijenilo?
- Kako ste pristupili grupnom radu i kako ste surađivali s drugima u okviru projekta?

Mogu stvarati i audio-vizualne sadržaje (npr. video-snimek ili podcaste) kako bi svoje utiske predstavili drugima. U nekim se projektima mogu posebno posvetiti upravo utjecaju medija i medijskoj pismenosti.

PITANJA ZA RAZMIŠLJANJE

- Kojim ste se vrstama različitih tehnologija koristili u pripremi i provedbi projekta (npr. društvene mreže, programi za uređivanje audio-vizualnih sadržaja, blogovi)?
- Jeste li kritički pristupali informacijama na internetu? Na koji način ste potvrđivali pouzdanost svojih izvora informacija?

39

Digitalna kompetencija

Digitalna kompetencija uključuje odgovornu upotrebu digitalnih tehnologija, sporazumijevanje i suradnju, medijsku pismenost, stvaranje digitalnih sadržaja, sigurnost, pitanja intelektualnog vlasništva, rješavanje problema i kritičko mišljenje. Obuhvaća i sposobnost upotrebe informacija korištenjem široke paletе digitalnih tehnologija, kritički pristup raspoloživim informacijama, no istovremeno znatiželju i otvoren odnos.²¹

Sudionici projekata za mlade mogu biti uključeni u stvaranje sadržaja za blogove, mrežne stranice, društvene mreže itd., čime će dijeliti svoje projekte.

²¹ Više pojedinosti o tome koje kompetencije mogu biti uključene u okvir digitalne kompetencije možete pronaći u Okviru digitalnih kompetencija za građane koji je nastao na razini EU te mu možete pristupiti na: <https://ec.europa.eu/jrc/en/digcomporg/framework> i <https://www.zrss.si/strokovne-resitve/digitalna-bralnica/podrobno?publikacija=209>

Građanska kompetencija

Građanska kompetencija je sposobnost da djelujete kao odgovorni građanin i da u potpunosti sudjelujete u građanskom i društvenom životu na osnovi razumijevanja društvenih, gospodarskih, pravnih i političkih koncepcija, razvoja događaja u svijetu te održivog razvoja.²²

U mnogim su projektima sudionici izravno ili neizravno uključeni u organizaciju civilnog društva ili djeluju na društvenom području odnosno okolnom području koje je važno na lokalnoj ili globalnoj razini.

²² U okviru Vijeća Europe za lakše je razumijevanje i kao podrška obrazovanju o toj kompetenciji nastao i teorijski model kompetencija koji sadrži vrijednosti, stajališta, znanja i kritičko razumijevanje koji omogućuju pojedincu da sudjeluje u demokratskom životu. Više o tom projektu možete pronaći na: <https://rm.coe.int/16806ccf17> i <https://www.coe.int/en/web/education/competences-for-democratic-culture>.

Razmatraju vrijednosti, zakone, ljudska prava te uspoređuju prakse, probleme i potrebe u različitim okolnostima diljem Europe. Mogu raspravljati o tome što je to Europa, što su njezine temeljne vrijednosti te kako ih se doživljava u različitim kontekstima i iz različitih gledišta. Također, mogu promišljati i o svojem vlastitom razumijevanju i iskustvima aktivnog građanstva.

PITANJA ZA RAZMIŠLJANJE

- Što ste naučili o uvjetima života ljudi iz drugih država?
- Je li se vaš pogled na Europu promijenio? Na koji način?
- Kako možete doprinijeti društvenim i okolišnim inicijativama u svom okruženju?

Poduzetnička kompetencija

Poduzetnička kompetencija znači sposobnost iskorištavanja prilika i pretvaranja zamisli u djela koja imaju vrijednost za druge. To uključuje inicijativu, kreativnost, inovativnost, kritičko razmišljanje i rješavanje problema. Za to je potrebna sposobnost suradnje i planiranja projekata kulturne, društvene ili finansijske vrijednosti.²³

²³ Za detaljnije promišljanje o ovoj kompetenciji preporučamo pregled Okvira poduzetničkih kompetencija razvijen na razini EU (EntreComp: The Entrepreneurship Competence Framework: <http://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/bitstream/JRC101581/lfna27939enn.pdf>, na slovenskom dostupan na https://ucilnice.arnes.si/pluginfile.php/1072445/mod_resource/content/1/Kompeten%C4%8Dni%20okvir%20podjetnosti_2016.pdf).

U evropskim projektima radi se o realiziranju ideja, o kreativnosti i iskušavanju novih stvari koje ponekad mogu biti i rizične. Projektu treba pristupiti s različitim aspekata. Sudionicima treba pružiti različite mogućnosti razvijanja talenata, otkrivanja svojih strasti, iskušavanja novih uloga i traženja inspiracije za ostvarivanje svojih zamisli. U slučaju volonterskog projekta ili razmjjeni mladih, planiranje, priprema, provedba i vrednovanje projekta može prema želji sudionika provoditi zajedno s njim odnosno s njom. Ovo se naročito odnosi na projekte solidarnosti i inicijative mladih.

PITANJA ZA RAZMIŠLJANJE

- Koje ste interese, strasti i talente razvijali tijekom projekta?
- Što vas potiče na djelovanje? Kako ostvarujete zamisli?
- Kako ste i iz kojih situacija naučili preuzeti inicijativu?
- Što ste naučili o vođenju projekata, grupnom radu i suradnji?

Matematička i tehnička kompetencija te kompetencija u prirodoslovju i inženjerstvu

Matematička kompetencija sposobnost je upotrebe matematičkog razmišljanja za rješavanje problema u svakodnevnom životu. Prirodoslovna kompetencija odnosi se na sposobnost primjene znanja, postavljanja pravih pitanja i zaključivanja na temelju dokaza. Uključuje sposobnost upotrebe logičkog i kritičkog razmišljanja, upotrebe tehnoloških alata te izvođenje zaključaka i načina koji su do njih doveli.

U projektu za mlađe sudionici mogu ovu kompetenciju razvijati kroz konkretan rad (kao što je rad u prirodoslovnom laboratoriju ili pomoći djeci s domaćim zadatacima). Međutim, i u projektima koji se ne odnose izravno na prirodoslovne teme, sudionici mogu poboljšati svoje vještine rješavanja problema i analitičkog razmišljanja ako su uključeni u procese odlučivanja koji se tiču upravljanja različitim aspektima njihova projekta.

PITANJA ZA RAZMIŠLJANJE

- Na koji način ste bili uključeni u razvoj projekta i što ste naučili s aspekta vođenja projekata (npr. upravljanje vremenom ili proračunom)?
- Kako ste pristupili rješavanju problema? Kako ste osigurali predviđanje mogućih problema?
- Imate li dobar pregled finansijskih uvjeta i propisa koji se odnose na projekt?
- Kako ste se suočili s novim i nepredviđenim situacijama u vašem projektu?

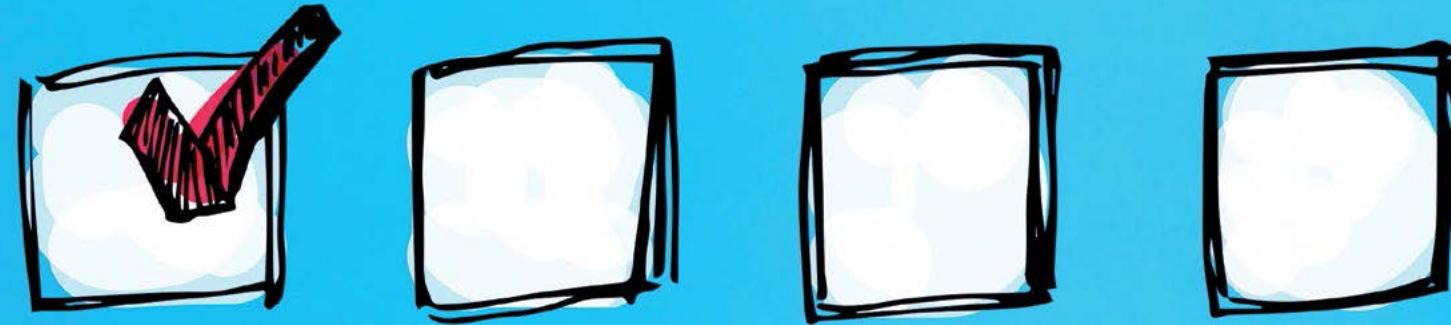

5.5. NEKOLIKO SAVJETA ZA KORIŠTENJE YOUTHPASSA U PROJEKTIMA²⁴

- Ne doživljavajte Youthpass samo kao potvrdu koja se izdaje na kraju projekta. Proces praćenja učenja i bilježenja naučenog događa se prije, tijekom i nakon aktivnosti, a to neka poprati i korištenje Youthpassa.
- Mladi trebaju razumjeti svrhu i ciljeve projekta u koji su uključeni, bilo da se radi o razmjeni mlađih ili volonterskim projektima. Istaknite da je svrha takve aktivnosti da se zabavljaju, da dožive nešto novo, no istovremeno i da nešto nauče - i Youthpass može biti dio toga.
- Mladima jasno predstavite što Youthpass jest i što nije.
- Ispalnirajte dovoljno vremena za sebe i za mlade da se možete posvetiti Youthpass procesu i nemojte ga odgađati. Jako ćete teško kvalitetno provesti aktivnosti vezane uz Youthpass zadnji tjedan (ili zadnji dan) jer neće biti ni dovoljno vremena ni energije.
- Ne provodite aktivnosti samo zato da biste izdali ili dobili Youthpass – on je alat, a ne cilj.
- Ne posvećujte se previše ključnim kompetencijama. One jesu važne i lako primjenjiv okvir, no nije dobro da im se previše posvećujete ili da u svakom projektu pokušate adresirati sve ključne kompetencije. Važno je da se što više usredotočite na razvijanje kompetencija koje ste planirali i ako one na kraju spadaju u samo jednu ili dvije ključne kompetencije, to je također prihvatljivo čak i preporučljivo.
- Proces zapisivanja kompetencija neka teče tako da mladi najprije promisle što su naučili, odnosno koje su kompetencije stekli/nadogradili, a tek potom neka to povežu s ključnim kompetencijama.

42

5.6. KRATAK PREGLED NAJAVAŽNIJIH ASPEKATA PRI PLANIRANJU PRAĆENJA I BILJEŽENJA PROCESA UČENJA

PRIJE AKTIVNOSTI:

- Na Youthpass portalu otvorili smo korisnički račun.
- Na Youthpass portalu unijeli smo podatke o projektu.
- Na Youthpass portalu unijeli smo podatke o sudionicima projekta.
- Sudionici su postavili svoje ciljeve učenja odnosno izradili svoj plan učenja.
- Aktivnosti za praćenje i bilježenje procesa učenja uvrstili smo u raspored aktivnosti.
- Aktivnosti i metode za praćenje i bilježenje procesa učenja prilagodili smo sudionicima, njihovim stilovima učenja i percepcije.
- Odredili smo osobe koje će podupirati proces učenja (facilitatori učenja).

TIJEKOM AKTIVNOSTI:

- Sudionici su upoznati s Youthpassom i znaju ga koristiti.
- Pobrinuli smo se da projekt uključuje aktivnosti koje odgovaraju na postavljene ciljeve učenja sudionika.
- Pobrinuli smo se za odgovarajuće okruženje za učenje za sve sudionike.
- U okviru projekta redovito provodimo aktivnosti pomoći kojih sudionici razmisljavaju o tome što im se događa i što uče.
- Sudionici su pregledali (evaluirali) ciljeve učenja koje su si postavili.
- Sudionici su prepoznali što su tijekom projekta naučili i što su zapisali.
- Sudionici poznaju 8 ključnih kompetencija, a kompetencije koje su razvili tijekom projekta znaju smjestiti u pojedina kompetencijska područja, uz našu pomoć.
- Izdali smo Youthpass potvrde (1. dio s opisom projekta).
- Sudionike smo pozvali na dopunjavanje Youthpassa putem portala.
- Izdali smo Youthpass potvrde (2. dio s opisom kompetencija koje je razvijao pojedinac).

NAKON AKTIVNOSTI:

- Sudionici su ponovno promislili o svojim iskustvima i rezultatima učenja s vremenskim odmakom.
- Sudionici su zabilježili moguće naknadno prepoznate rezultate učenja.
- Sudionici su dopunili unesene informacije u Youthpass (2. dio s opisom kompetencija koje je razvijao pojedinac).
- Izdali smo Youthpass potvrde (ako već nismo tijekom aktivnosti).

²⁴ Taylor i dr., 2012., str. 21.

06

NEKOLIKO METODA ZA LAKŠE PRAĆENJE I BILJEŽENJE PROCESA UČENJA

U ovom čemu poglavlju opisati nekoliko različitih metoda za lakše praćenje i bilježenje procesa učenja te vas uputiti na druge izvore gdje možete pronaći još više.

- Metode nisu namijenjene tome da ih bespogovorno pratite. Prilagodite ih svojoj aktivnosti u skladu s potrebama sudionika i svojim potrebama. Svaka osoba i skupina s kojom ćete raditi bit će ponešto drugačija.
- Kada planirate praćenje i bilježenje procesa učenja obratite pozornost na različite stilove percepcije (vizualni, auditivni i kinestetički) te različite stilove učenja (divergentni, asimilacijski, konvergentni i akomodacijski). Oni će vam pomoći razumjeti na koji način sudionici najbolje prate i procesuiraju informacije. U skladu s tim razmislite kako ćete prilagoditi metode da budu pristupačne svim stilovima.
- Ako radite s mladima s posebnim potrebama, s manje mogućnosti ili migrantskom pozadinom, metode i alate prilagodite tako da budu i njima razumljivi i dostupni (jezične prilagodbe, upotreba slika i sl.).
- Široku lepezu metoda i alata možete pronaći na internetu, posebice na stranicama youthpass.eu i salto-youth.net. Pretražite ih među izvorima literature i u ovoj publikaciji.
- Sa sudionicima uspostavite dobar odnos. Pri komunikaciji budite jasni i iskreni. Ljudi smo društvena bića i potrebni su nam odnosi. Stoga se najprije pobrinite za to da se sudionici upoznaju međusobno i s vama te da se osjećaju dovoljno sigurno i spremno istupiti iz zone udobnosti u zonu učenja te da ne odlutaju u zonu panike.

- Upoznajte se s pozadinom sudionika jer će vam pomoći pri razumijevanju njihova djelovanja i ponašanja. Njihovo ponašanje naime može biti naučen način na koji uspostavljaju kontakt s ljudima, dok vas može izluditi. Pritom pokušajte ostati smireni i utvrditi koja se potreba skriva u pozadini te je adresirati s poštovanjem (dakle bez sramoćenja pred cijelom skupinom ili izlaganja ponižavanju, no s prepoznavanjem da je to dio ponašanja koje nije primjereno i uz podršku mladoj osobi da pri tome razvije drugačije načine djelovanja). Možete se koristiti metodom refleksije i konceptom nenasilne komunikacije.
- Proces učenja teći će puno lakše ako za njega stvorite dobre preduvjete. S tom svrhom također možete koristiti različite alate i metode koje možete pronaći u ovom priručniku i među navedenim izvorima (resursima).

PITANJA O KOJIMA ĆETE RAZMISLITI PRIJE IZBORA METODE:

- Kakva je pozadina osobe/skupine s kojom radite?
- Što znate o njihovoj povijesti učenja?
- Koje su vaše predrasude o njihovim sposobnostima?
- Kakva je vama podrška potrebna za praćenje i bilježenje ishoda učenja?
- Kako sudionici najbolje primaju i obrađuju informacije?
- Kako im se sviđa proces Youthpass?
- Kakvo im je okruženje za učenje i iskustvo potrebno da bi se proces učenja najlakše odvijao?
- Tko i kako može pomoći osobi/skupini da lakše reflektira proces učenja?
- U kojim dijelovima im je potrebna podrška? Što im ide dobro?
- Što ih zanima?
- Gdje su dodirne točke u kojima se možete povezati s njima? Kako to možete iskoristiti u procesu učenja?

6.1. PLAKAT POVEZIVANJA IZVORA S TIJELOM²⁵

Svrha: sudionici ističu svoje postojeće jake točke i pojedine izvore koji su im već na raspolaganju. Važno je da ovdje nema negativnih konotacija (slabih točki, dvojbi, »potrebe za poboljšanjem«).

Veličina skupine: nije važna (individualni ili grupni rad).

Vrijeme potrebno za provedbu: 45 – 60 minuta.

Materijali: neka na raspolaganju bude što više materijala za stvaranje – boja, pastela, flomastera, starih časopisa, papira u boji, škara i ljepila.

Upute:

Jedan od sudionika ocrtat će osobu koja leži na plakatu u izabranom položaju – neka budu vidljivi barem glava, obje ruke i obje noge. Zatim će osoba čiji je obris na plakatu u pojedina polja upisati odgovore na sljedeća pitanja:

Glava – Koja znanja donosiš sa sobom? U koja se područja, koja bi mogla koristiti tebi i drugima u okviru ove aktivnosti, razumiješ ili o njima imaš informacije odnosno znaš ih raditi? Koja pitanja pobuđuju tvoje zanimanje?

Desni dlan – predstavlja osobine koje donosiš sa sobom – kakva si osoba. Pozitivne stvari koje drugi vide kod tebe (obitelj, prijatelji, partneri itd.) – što hvale kod tebe/što cijene?

Desna ruka – stvari u tvom životu koje ti trenutno daju energiju (važna nedavna iskustva učenja, rada ili životna iskustva koja su ti dala neku posebnu sposobnost kojom se sada možeš koristiti).

Ljevi dlan – slika ili simbol koji predstavlja kako se vidiš na kraju ove aktivnosti (»Što želiš postići?«).

Srce – energija odnosno motivacija koja te dovela da radiš s mladima (i energija koju to vraća u tvoj život).

Stopala – predstavljaju one stvari ili ljudi koji ti pomažu da ostaneš prizeman odnosno s obje noge na zemlji (posebna osoba ili ljudi u tvom životu, aktivnost, određeno mjesto, tehnika opuštanja, sport itd.).

PROSTOR ZA NAPOMENE:

²⁵ Metoda preuzeta od ToT – Training of Trainers (korišteno na osposobljavanju Tuning In: To Learning and Youthpass koje se odvijalo u travnju 2019.).

6.2. DVJE STRANE ISTE MEDALJE²⁶

Svrha: pomoći mladima pri zapisivanju što su sve naučili i u kojim je još kompetencijskim područjima potreban razvoj, poticaj na razmišljanje o tome koliko je važno da učeći priznaju što ne znaju.

Veličina skupine: nije važna (individualni ili grupni rad).

Vrijeme potrebno za provedbu: 20 – 40 minuta.

Materijali: papirnate medalje (na kraju ovog opisa), pribor za pisanje.

PITANJA ZA RASPRAVU:

- Prave medalje imaju posebnu vrijednost. Mislite li da vrijednost imaju i stvari koje ste zapisali?
- Koja strana medalje je vrednija? Prednja ili stražnja? Zašto?
- Je li važno razmišljati o onome što ne znamo? Zašto?
- Jesu li na vašim medaljama i rečenice koje biste rado upotrijebili na svojim potvrdama Youthpass?

Upute:

Ishodi učenja su kao dvije strane medalje. Za svaku stvar koju naučimo postoji nešto što još nismo otkrili. Svjesnost o tome što ne znamo odličan je način za otkrivanje novih smjerova učenja i stvaranje značajelje, a to je važno ako želimo i dalje učiti.

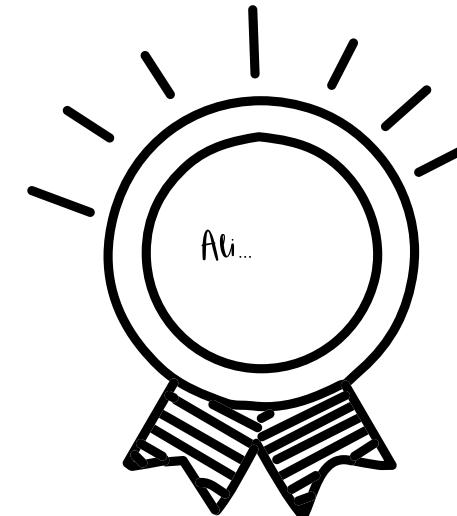
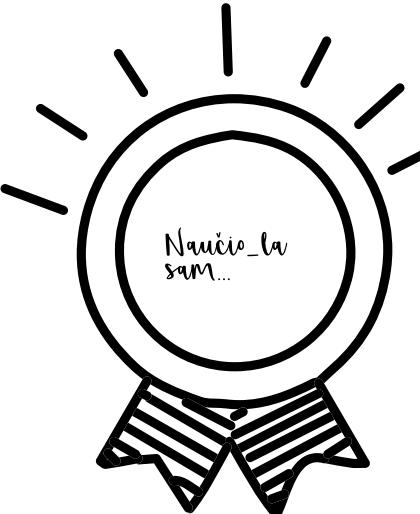
1. Sudionicima podijelite po jednu papirnatu medalju i zamolite ih da na prednju stranu zapišu jednu stvar koju su naučili.
2. Na toj točki objasnite da će kasnije raspravljati o tome što su zapisali, no i da će medalje na kraju zadržati.
3. Kada završe, zamolite ih da na stražnju stranu medalje upišu rečenicu koja započinje s „Ali“ i u kojoj će objasniti što važno još nisu naučili ili gdje se na istom području mogu još razvijati. Primjer: prednja strana: »Naučio sam o europskim institucijama.« stražnja strana: »Ali me još uvijek zanima više o tome kako različite institucije međusobno surađuju.«
4. Podijelite im još po dvije medalje, a sudionici neka na njima ponove postupak i na prednjoj strani definiraju druge stvari koje su naučili, a na stražnjoj strani povezane izazove.
5. Na kraju možete pozvati sve sudionike da pročitaju što su napisali.

PROSTOR ZA NAPOMENE:

²⁶ Silva i dr., 2019., str. 52.–55.

NA ŠTO MORATE OBRATITI POZORNOST / IDEJE ZA PRILAGODBE:

- Ako sudionici ne vide ili ne mogu pisati, možete upotrijebiti prave medalje odnosno kovanice. Jednostavno podijelite po jednu kovanicu svakom sudioniku i zamolite ih da opipaju jednu stranu kovanice. Zatim im kažite da su ishodi učenja kao kovanice odnosno medalje i imaju određenu vrijednost. Neka vam kažu po jednu stvar koju su naučili. Potom ih zamolite da opipaju drugu stranu kovanice. Ta je strana drugačija, stoga neka kažu nešto vezano uz ranije spomenutu temu još ne znaju. U međuvremenu možete zapisivati što su rekli. Na kraju im pri raspravi to možete pročitati i upitati ih žele li to uključiti u svoje samoocjenjivanje.
- Ako vam to vrijeme dopušta, možete zamoliti sudionike da napišu na koji način će i dalje razvijati određenu kompetenciju (npr. prednja strana: »Naučio sam zapisivati svoja razmišljanja.« stražnja strana: »Ali tu vještina moram još dodatno razviti.« – »Mogu se upisati na tečaj kreativnog pisanja kako bih postao samopouzdaniji i poboljšao svoje sposobnosti pisanja.«).
- Mladi se mogu osjećati ranjivo pri pisanju stvari koje još nisu naučili ili su o njima nesigurni. Zato je važno da:
 - se pobrinete da znaju da nema ništa loše u tome da imamo pitanja i priznamo da nešto ne znamo. U tu svrhu može biti dobro da i sami ispunite medalju te s njima podijelite svoje učenje i potrebe za učenjem;
 - na kraju nemojte pokupiti medalje, neka im služe kao posebno gradivo, kao dnevnik koji će sudionici zadržati za sebe.

Povećane medalje koje možete ispisati pronaći ćete u prilogu 4.

6.3. UČENJE KROZ OSJEĆAJE²⁷

Svrha: sudionike i sudionice potaknuti na razmišljanje o tome kako se osjećaju tijekom procesa učenja i kako osjećaji utječu na njihovo učenje.

Veličina skupine: nije važna.

Vrijeme potrebno za provedbu: 30 minuta.

Materijali: izrezane sličice (na kraju ovog opisa), pribor za pisanje, papir.

Upute:

- Izrežite sličice na uručku i odložite ih u omotnicu ili kutiju.
- Sudionicima objasnite da je cilj ove vježbe da lakše zapamte kakvi su bili njihovi osjećaju u trenutku procesa učenja te da mogu lakše zapisati što su iz toga naučili.

50

Upute za sudionike:

- Pogledaj sličice i izaberi nekoliko onih koje predstavljaju tvoje osjećaje tijekom procesa učenja. (Nema ograničenja koliko sličica možeš izabrati i nije važno je li riječ o pozitivnim ili negativnim osjećajima).
- U nekoliko rečenica zapiši tumačenje kako si se osjećao_la i što si točno iz tih osjećaja naučio_la.

Nakon rasprave neka sudionici neposredno u svoju samoprocjenu zapišu koje kompetencije imaju u području upravljanja svojim osjećajima.

PROSTOR ZA NAPOMENE:

PITANJA ZA RASPRAVU:

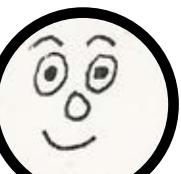
- Što si naučio_la iz ovog osjećaja?
- Kako ćeš se u budućnosti suočavati s njim?
- Što iz ove tvoje refleksije može biti primjenjivo za druge (npr. za budućeg poslodavca)?
- Kako to možeš izraziti u svom Youthpassu?

IDEJE ZA PRILAGODBE

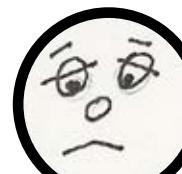
(ZA RAZLIČITE CILJANE I DOBNE SKUPINE, MOGUĆNOSTI, KONTEKSTE RADA):

Ponekad mladima nedostaje riječi da bi izrazili svoje osjećaje zato upotreba sličica može pomoći pokrenuti takvu refleksiju. Ipak, svoje će osjećaje prije ili kasnije morati pretociti u riječi. Ako je to prepreka, može pomoći imate li pripremljenu listu riječi povezanih s osjećajima koje dijelite sa svojim sudionicima.

veseo

umoran

iznenadjen

nepovjerljiv

ravnodušan

sumnjičav

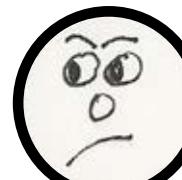
uplašen

oduševljen

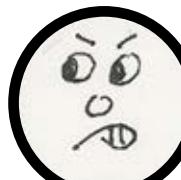
iscrpljen

nesuglasan

sarkastičan

ljudit

pospan

u nevjerici

nasmijan

prestrašen

obeshrabren

entuzijastičan

podaо

plačljiv

²⁷ Silva i dr., 2019., str. 96-99.

51

6.4. IMENUJ SVOJE KOMPETENCIJE²⁸

Svrha: podržati sudionice i sudionike pri prepoznavanju i imenovanju kompetencija razvijenih u okviru projekta te uspostaviti osnovu za daljnje bilježenje ishoda učenja u Youthpass potvrdi.

Veličina skupine: namijenjeno individualnom radu sa sudionicima ili grupom, u parovima.

Vrijeme potrebno za provedbu: 60 – 90 minuta.

Materijali: paket karata s kompetencijama za svakog sudionika (na kraju ovog opisa), po mogućnosti ispisani na karton.

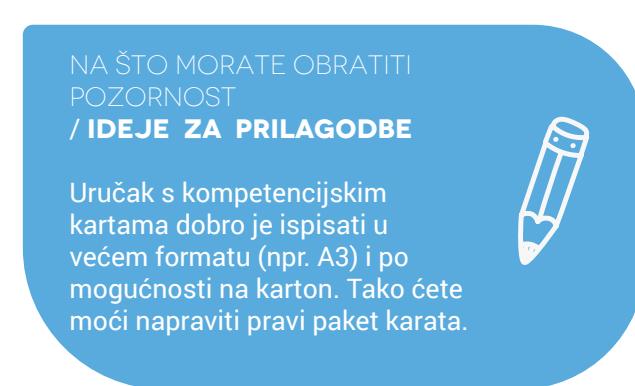
Upute:

1. opcija:

Rasporedite sve karte po radnoj površini tako da se vide sve navedene kompetencije. Zatim pozovite sudionika_ici da razmisli o aktivnosti neformalnog učenja (odnosno o cijelom projektu) u kojoj je sudjelovao_la i sakupi kompetencije što ih je razvio_la u okviru te aktivnosti. Ako koja kompetencija nedostaje, možete upotrijebiti dodatne prazne kartice i napisati je/ih na njih.

2. opcija:

Uručite cijeli paket karata sudioniku_ci i zamolite ga/ju da rasporedi karte na tri hrpe: »kompetencije razvijene u okviru projekta«, »kompetencije koje nisu bile razvijene u okviru projekta«, i »nisam siguran_na«. Po završetku, najprije se objašnjavaju karte o kojima nije siguran_na, ako se među njima možda pronađe još koja kompetencija koja pripada hrpi razvijenih kompetencija u okviru projekta. Zatim pogledajte tu hrpu i provjerite nedostaje li još koja važna kompetencija (koja nije na kartama). Za takve upotrijebite prazne karte i dodajte ostalima u toj hrpi.

PROSTOR ZA NAPOMENE:

.....

.....

Odgovornost	Razvijanje drugih	Umrežavanje	Gradnja odnosa
Detaljna samoprocjena	Suosjećanje	Numeričko zaključivanje	Prihvaćanje rizika
Usredotočenost na postizanje ciljeva	Fleksibilnost	Otvoreno razmišljanje	Samopouzdanje
Prilagodljivost	Davanje/primanje povratnih informacija	Otvorenost za učenje	Samopouzdanost
Analitičko zaključivanje	Informacijska tehnologija	Usmena komunikacija	Osjećaj za raznolikost
Umjetničko izražavanje	Utjecanje	Organizacijska svjesnost	Strateško razmišljanje
Pozornost na detalje	Integritet	Organizacijske vještine	Nošenje sa stresom
Samostalnost	Međukulturna osjetljivost	Ustrajnost	Preuzimanje inicijative
Usmjerenost na sudionike	Vještine vođenja	Planiranje	Prihvaćanje odgovornosti
Briga za kvalitetu	Slušanje	Politička pismenost	Vještine učenja/poučavanja
Rješavanje sporova	Upravljanje proračunom	Prezentacijske vještine	Timski rad
Kreativnost	Vladanje vlastitim emocijama	Postavljanje prioriteta	Upravljanje vremenom
Kritičko razmišljanje	Upravljanje vlastitim učenjem	Proaktivnost	Prihvaćanje neizvjesnosti
Prihvaćanje promjena	Motiviranje drugih	Rješavanje problema	Rad pod pritiskom
Donošenje odluka	Pregovaranje	Vođenje projekata	Pisana komunikacija

²⁸ Silva i dr., 2019., str. 76.–81.

6.5. ZAPISIVANJE ISHODA UČENJA²⁹

Svrha: sudionike i sudionice podržati pri zapisivanju naučenog u obliku odgovarajućih ishoda učenja.

Veličina skupine: nije važna (individualni ili grupni rad).

Materijal: Pribor za pisanje, lista za sastavljanje rečenica.

Upute:

Sudionike najprije potičemo da odluče kome će predstaviti svoje kompetencije odnosno za koga ih zapisujemo s obzirom da će to određivati način pisanja. Nekoliko mogućih odgovora: za sebe, za organizaciju, za roditelje/prijatelje, za obrazovnu ustanovu, za poslodavca, za donositelje politika.

Istražio_la sam...
Raspravljaо_la sam o...
Priznaо_la sam...
Pitao_la sam se o...
Nije mi uspjelo...
Uživao_la sam u...
Razmislio_la sam o...
Potvrdio_la sam...
Otkrio_la sam...
Pročitao_la sam...
Osjetio_la sam...
Sanjao_la sam o...
Čuo_la sam...
Iskusio_la sam...

jer...
pri izvođenju...
s/sa...
bez...
dok...
pri...
kada...
o...
preko...
nakon...
iako...
da...

To je važno za...
To će mi omogućiti...
To će se vidjeti pri...
To će biti korisno za...
Zato ču moći...
To mi je pokazalo...
To me je motiviralo...
To me je zaustavilo...
Zato mi je postalo jasno...
To je promijenilo...
To je ojačalo...
To je poboljšalo...
To je otkrilo...
To je stvorilo...

Potom sudionici i sudionice odgovaraju na sljedeća pitanja:

- Gdje ču i za što koristiti svoj Youthpass?
- Što sam naučio_la?
- Gdje, kada i kako sam to naučio_la? Staviti to u kontekst aktivnosti.
- Na kojem ču području svog života primijeniti što sam naučio_la?
- Zašto je naučeno korisno za mene?

Na osnovi toga sudionici i sudionice uz pomoć niže navedene tablice strukturiraju svoje ishode učenja u zapisane rečenice.

PROSTOR ZA NAPOMENE:

NEKOLIKO SAVJETA ZA SUDIONIKE I SUDIONICE:

- Svoje ishode učenja piši u prvom licu - npr. razvio_la sam, sada znam itd.
- Piši kratko i jednostavno.
- Svakoj kompetenciji pristupi na jednak način i o njoj piši u istom stilu.
- Zapiši što si naučio_la, a ne što namjeravaš naučiti.
- Naravno, postoje iznimke:
 - Učiti kako učiti - možeš napisati i kako namjeravaš dodatno osnažiti naučeno.
 - Inovativnost i poduzetnost - možeš napisati i kako namjeravaš primijeniti naučeno.
- Nije nužno da upotrijebiš sve ključne kompetencije. Upotrijebi samo one na koje se želiš usredotočiti. Iznako se gotovo nemoguće u kratkom vremenu koje je na raspolaganju posvetiti svim ključnim kompetencijama.
- Pokušaj se izražavati kratko, jezgrovitno i precizno. Prije svega piši iskreno. Vjerodostojnost potvrde povezana je s tvojom iskrenošću i predanošću vlastitom učenju.
- Dužina teksta u tvojim ishodima učenja za pojedinu ključnu kompetenciju nije ograničena, no 250 riječi je već mnogo. Uzmi u obzir gdje češ se koristiti potvrdom. Misliš li da će ju potencijalni poslodavac ili profesor na sveučilištu uopće pročitati ako će biti predugačka?

Napomena: U svakom stupcu u tablici je popis koji je neovisan o drugima. To znači da sudionici mogu npr. upotrijebiti prvi izraz iz prvog stupca i povezati ga s trećim iz drugog stupca i petim iz trećeg stupca.

Primjer: »Istražila sam proces odlučivanja u grupi s međunarodnim timom mladih na trodnevnom kampu koji smo zajedno proveli. O svemu smo morali odlučivati zajedno i to smo naučili raditi bez prepiranja. Zbog toga ču moći bolje surađivati u timovima u budućnosti.«

RADIONICA

07

7.1. KOME JE NAMIJENJENA RADIONICA?

Radionica u nastavku u prvom je redu namijenjena onima koji brinu za podršku procesu učenja drugih. Usredotočuje se prije svega na projekte u programima Erasmus+: Mladi na djelu i Europske snage solidarnosti, iako je moguće prilagoditi aktivnosti radionice oko promišljanja i refleksije o procesu učenja i na druge vrste aktivnosti i projekata.

Svrha radionice je pomoći pri planiranju praćenja i bilježenja procesa učenja u projektima Erasmus+: Mladi na djelu i Europske snage solidarnosti.

Svaka od cjelina u nastavku ima detaljnu definiciju svrhe, opis aktivnosti, potrebnih pomagala i okvira vremena. Za radionicu će vam biti potrebno 40, 60 i 120 minuta, ukupno 220 minuta (bez odmora). Trajanje radionice možete prilagoditi i potrebama i vremenskim mogućnostima sudionika_ca. Početni dio je važan u slučaju da se sudionici_ce ne poznaju, a istovremeno je važno da se grupa na početku usuglaši (da su svi dio istog tima). Isto tako važno je da sklopite uvodne dogovore u grupi i predstavite im raspored radionice.

S obzirom da je nekoliko aktivnosti prilično dinamično, važno je da za provedbu imate na raspolaganju dovoljno velik prostor i odgovarajući pribor naveden kod svake cjeline u dijelu pomagala te u prilozima ove publikacije. Predlažemo da tijekom provođenja kreirate i kutak za inspiraciju u koji ćete donijeti zanimljive materijale na temu učenja, praćenja i bilježenja procesa učenja, knjige, kartice Dixit, predmete koji pospješuju kreativnost - ukratko bilo što, što podupire proces učenja.

Radionica je sastavljena od tri cjeline. Uprvoj se cjelini sudionici_ce međusobno upoznaju, razmjenjuju svoj pogled na učenje i izrađuju svoj osobni plan učenja (povezan s radionicom). U drugoj će cjelini sudionici najprije razvrstavati projektne faze u različitim vrstama projekata, a zatim uvrštavati praćenje i bilježenje procesa učenja u te faze i pritom se usredotočiti na metode i osobe koje ih u tome mogu podržati. U trećoj će

cjelini moći isprobati različite metode za praćenje procesa učenja, upoznati alat Youthpass i 8 ključnih kompetencija te korištenje Youthpassa kao alata za praćenje procesa učenja u projektima.

S obzirom na to što vam je potrebno pri planiranju praćenja i bilježenja procesa učenja u vašem projektu, možete napraviti i svoju kombinaciju pojedinih dijelova radionice kako vama najbolje odgovara.

7.2. PLAN RADIONICE

Prva cjelina:

Druga cjelina:

Treća cjelina:

	Svrha (minute: ukupno 40)	Aktivnost	Pomagala	Svrha (minute: ukupno 60)	Aktivnost	Pomagala			
58	Uvod u radionicu (5') Upoznajmo se (20') Osobni plan učenja (15')	<p>Uvodno predstavite osobe koje provode radionicu, svrhu i okvirni tijek radionice.</p> <p>Pozovite sudionike da na osnovu pitanja »Što meni znači učenje?« izaberu po jednu karticu iz paketa karata za učenje. Kada su svi izabrali svoju karticu i sjeli, pozovite ih da u krugu odgovore na dva pitanja:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Kako se zovem? (u slučaju da dolaze iz različitih organizacija, dodajte još pitanje: Iz koje organizacije dolazim?) 2. Zašto sam izabrao_la tu kartu? <p>NAPOMENA ZA PROVEDBU: Prema potrebi ponudite pomoći pri prijevodu citata.</p> <p>Sudionici primaju radni list Osobni plan učenja i uputu da u skladu s vlastitim očekivanjima i željama u pogledu današnje radionice postave svoj plan učenja odnosno odgovore na pitanja. Pritom im napomenite:</p> <ul style="list-style-type: none"> • da ispunjavaju samo prvu stranicu lista, • da to čine u prvom redu za sebe i • da će to kasnije dijeliti u parovima. Kada završe, zaključke dijeli u parovima. <p>NAPOMENA ZA PROVEDBU: U ovom dijelu parovi mogu i reći po jedno očekivanje koje imaju od radionice.</p>	Raspored	<p>Paket karata Learning out of the Box (dostupno na https://www.youthpass.eu/en/publications/card-game/)</p>	<p>Ukratko predstavite životni ciklus projekta (pojednostavljen: planiranje, provedba, vrednovanje). Zatim sudionike razvrstajte u skupine koje ćete oblikovati na osnovi interesa za različite vrste projekata programa Erasmus+: Mladi na djelu i Europske snage solidarnosti (vidi poglavje 4) i iskustva s ovim projektima. Pri davanju uputa napomenite im još i to da se projekti ne odvijaju nužno linearно (neke faze projekta mogu se odvijati i istovremeno) i da različite osobe u grupi mogu imati različite poglede/iskustva kako slijede faze.</p> <p>Aktivnost se odvija u dva dijela:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. dio: svaka grupa najprije u 15-20 minuta raspoređuje korake u pojedinim fazama projekta i dopisuje ako uoči da još nešto nedostaje. Kada to naprave, dajte im daljnje upute. 2. dio: na raspolaganju imaju 20 minuta da u svaku od faza uvrste koje pristupe praćenju i bilježenju procesa učenja primjenjuju odnosno željeli bi primjenjivati i koje osobe ih tu mogu podržati. <p>Pritom im još na listiću kao niti vodilje dajte pitanja:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Koje metode mogu podržati sudionike pri praćenju procesa učenja? • Kako podržati sudionike da njihovo učenje i napredak u učenju bude vidljiv? • Kako i gdje uvrstiti refleksiju procesa učenja? <p>Pored listića na koje zapisuju metode i korake koji još nedostaju, na raspolaganju imaju još i figurice koje kao njihova vlastita metafora određuju različite moguće osobe koje podržavaju proces učenja (npr. koordinator, mentor, osoba koja radi s mladima, vršnjaci) pomoći kojih odgovaraju na sljedeća pitanja:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Koje osobe mogu podržati proces? • Kada ga u projektu mogu podržati? <p>Nakon podjele ostavite 20 minuta da sudionici u grupama predstave glavne zaključke. Nakon toga napravite s njima i kratko vrednovanje, kako im je bilo, što su saznali i što ih je iznenadilo.</p> <p>NAPOMENA ZA PROVEDBU/MOGUĆA VARIJACIJA: Aktivnost je podijeljena u dva dijela kako sudionici ne bi zapeli predugo u fazi razvrstavanja projektnih koraka. Ovisno o tome koliko ste iskusni, aktivnost možete i kombinirati. Sudionike radionice možete potaknuti i na korištenje kutka za nadahnuće (ako ste ga, naravno, pripremili).</p>	<p>Kako podržavamo učenje u različitim dijelovima projekta (60')</p>	<p>Za svakog sudionika Radni list Osobni plan učenja (prilog 1)</p>	Radni listovi tijeka projekta i pojedinih faza (prilog 2, vidi i poglavje 4), figurice, predmeti (npr. iz Kinder jaja), prazni listići za dopisivanje metoda i dijelova projekta koji nedostaju	59

Svrha (minute: ukupno 120')	Aktivnost	Pomagala	
60	<p>Upoznavanje s različitim metodama za praćenje i bilježenje procesa učenja (60')</p> <p>Sudionici imaju na raspolaganju 45 minuta da prokušaju jednu do dvije metode (nekoliko ih je navedeno u poglavlju 6, a predlažemo da izaberete i još neku drugu koju primjenjujete ili ih potražite u predloženim izvorima).</p> <p>Na kraju si uzmite još 15 minuta za osvrt na aktivnosti (s predloženim pitanjima):</p> <ul style="list-style-type: none"> • Što je bilo zanimljivo? • Je li vam koja od metoda pomogla pri oblikovanju ishoda učenja? • Biste li to mogli primijeniti u svom radu? • Biste li podijelili koju drugu metodu ili alat za praćenje i bilježenje procesa učenja? 	<p>Popis metoda koje želite predstaviti i materijali koji su povezani s pojedinom metodom koju ste izabrali (vidi poglavlje 6).</p>	<p>Razgovor o korištenju Youthpassa u projektima (20')</p> <p>Razgovor započnite nadovezujući se na prethodnu aktivnost pri čemu će vas voditi sljedeća pitanja:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Je li bilo lagano razvrstati kompetencije? Je li vas nešto iznenadilo? Je li vam bilo nešto novo? • Što vam se čini primjenjivim u vašem projektu? • Koliko morate odnosno možete podržavati sudionike pri procesu definiranja kompetencija i promišljanja o procesu učenja? Što je sudionicima potrebno da im ovo bude lakše? • Na koji način primjenjujete Youthpass i kompetencijski model u svojim projektima? • Zašto koristiti Youthpass? Kako ovo možete predstaviti mladima? <p>U razgovoru možete istaknuti i nekoliko savjeta o upotrebi Youthpassa koji su navedeni u poglavlju 5.5.</p>
	<p>Upoznavanje Youthpassa i ključnih kompetencija (30')</p> <p>Sudionicima ukratko predstavite što znači kompetencija i od kojih triju komponenti je sastavljena. Potom im predstavite 8 ključnih kompetencija cijeloživotnog učenja (vidi poglavlje 5.4). Potaknite ih da i sami daju primjere kompetencija (time ih možete podržati pri boljem razumijevanju pojedine kompetencije).</p> <p>Zatim sudionike pozovite da uzmu radni list Osobni plan učenja i odgovore na pitanja na drugoj stranici. Na kraju neka oblikuju barem jednu kompetenciju koju su razvili ili nadogradili u okviru radionice.</p> <p>Nakon toga pozovite sudionike da svoju kompetenciju odnosno kompetencije zapišu na samoljepljive papiriće te ih razvrstaju na cvjetu kompetencija (prilog 3).</p>	<p>Cvijet s kompetencijama (prilog 3), samoljepljivi papirići</p>	<p>Završetak radionice (10')</p> <p>Sudionike pozovite da razmisle kako im je bilo na radionici i da odgovore na pitanja »S čime odlazim? Što mi najviše odgovara?« (jednom kretnjom/gestom/rečenicom/riječju/simbolom) i pojasne zašto.</p> <p>NAPOMENA ZA PROVEDBU: Ovdje se možete nadovezati na njihova očekivanja koja su izrekli na početku.</p>

08

PRILOZI

PRILOG 1

OSOBNI PLAN UČENJA

Prije aktivnosti

Što želim naučiti?
Što želim saznati?
Što želim istražiti?

Kako ču to učiti?
Kako ču tome pristupiti?

Od koga/s kim ču učiti?
U kakvom okruženju će se
odvijati učenje i istraživanje?
Bit ču u grupi, sam_a ili nekako
drugačije?

Kada ču učiti?
Koji mi je rok za ostvarenje cilja
učenja?

Što želim naučiti? Što želim saznati? Što želim istražiti?	
Kako ču to učiti? Kako ču tome pristupiti?	
Od koga/s kim ču učiti? U kakvom okruženju će se odvijati učenje i istraživanje? Bit ču u grupi, sam_a ili nekako drugačije?	
Kada ču učiti? Koji mi je rok za ostvarenje cilja učenja?	

REFLEKSIJA UČENJA U AKTIVNOSTI

Nakon aktivnosti

Što sam naučio_la?
Što sam saznao_la?
Što sam razvio_la?

Kako sam učio_la (metode, alati, načini rada i sl.)?
Što mi je pomagalo pri istraživanju i razvoju vještina, znanja i vrijednosti/stajališta?

S kim sam učio_la?
Tko je utjecao na moj proces učenja?

Kada sam učio_la?
Što se događalo?
Kako sam se osjećao_la?
AHA momenti

Ključne kompetencije koje prepoznajem.

(Za upotrebu na radionici ispišite obostrano!)

PRILOG 2 – TIJEK PROJEKTA PO POJEDINIM FAZAMA

A) EUROPSKE SNAGE SOLIDARNOSTI – VOLONTERSKI PROJEKTI

PLANIRANJE

- ISTRAŽIVANJE POTREBA LOKALNE ZAJEDNICE
- RAZVOJ IDEJE
- REGISTRACIJA NA PORTALU ESS
- TRAŽENJE PROJEKTNIH PARTNERA
- KOMUNIKACIJA MEĐU PARTNERIMA NA PROJEKTU (TRAŽENJE PARTNERA NA PROJEKTU)
- RAZVOJ PROJEKTA
- ISPUNJAVANJE PRIJAVNOG OBRASCA
- PLANIRANJE TJEDNOG PROGRAMA
- POSJET U SVRHU PLANIRANJA AKTIVNOSTI
- PODJELA ZADATAKA I ODGOVORNOSTI MEĐU PARTNERIMA NA PROJEKTU
- PRETHODNA PRIPREMA LOGISTIČKIH PITANJA (NPR. KUPNJA VOZNIH KARATA, LOKACIJA PROJEKTA, SMJEŠTAJ, HRANA, LOKALNI PRIJEVOZ ITD.)
- PRIPREMA NA SITUACIJE POVEZANE SA ZADATKOM/RADOM, JEZIČNE I MEĐUKULTURNE SITUACIJE TE SPRJEČAVANJE RIZIKA
- TRAŽENJE DODATNE FINANSIJSKE POTPORE
- TRAŽENJE VOLONTERA
- OSOBNI RAZVOJ VOLONTERA
- UKLJUČIVANJE VOLONTERA

PROVEDBA

- UPOZNAVANJE/SUSRET S KOORDINATOROM (OSOBA KOJA BRINE ZA ZADATKE/RAD)

- ORGANIZACIJA LOGISTIČKIH PITANJA (NPR. PROMJENA VALUTE, LJEKARNA, UPOZNAVANJE OKOLINE)
- KOMUNIKACIJA MEĐU PARTNERIMA NA PROJEKTU
- PRIPREMA AKTIVNOSTI
- REFLEKSIJA PLANIRANIH AKTIVNOSTI
- RAZVOJ OSOBNOG PROJEKTA
- OSOBNI RAZVOJ VOLONTERA
- SUSRET S MENTOROM
- INTERAKCIJA S LOKALnim STANOVNIŠTVOM
- AKTIVNOSTI U SLOBODNO VRIJEME
- UKLJUČIVANJE VOLONTERA
- UKLJUČIVANJE LOKALNE ZAJEDNICE
- STVARANJE PROSTORA ZA MEĐUKULTURALNA DOGAĐANJA
- PROCES MEĐUKULTURALNOG UČENJA

65

VREDNOVANJE

- OSOBNI RAZVOJ VOLONTERA
- UKLJUČIVANJE VOLONTERA
- VREDNOVANJE PROJEKTA
- EVALUACIJA REZULTATA MEĐU PARTNERIMA NA PROJEKTU
- ŠIRENJE I PRIMJENA REZULTATA PROJEKTA
- PISANJE NARATIVNOG DIJELA IZVJEŠĆA
- PISANJE FINANCIJSKOG DIJELA IZVJEŠĆA
- PLANIRANJE DALJNJIH AKTIVNOSTI U OKVIRU EUROPSKIH SNAGA SOLIDARNOSTI
- PODRŠKA PRI ZAPOŠLJAVANJU VOLONTERA
- VIDLJIVOST PROJEKTA I PROGRAMA ESS

B) ERASMUS+ – RAZMJENA MLADIH

PLANIRANJE

- RAZVOJ IDEJE
- TRAŽENJE PARTNERA
- RAZVOJ PROJEKTA
- ISPUNJAVANJE PRIJAVNOG OBRASCA
- TRAŽENJE FINANSIJSKE POTPORE
- PODJELA ZADATAKA MEĐU NACIONALNIM SKUPINAMA
- PRIPREMA GRUPE (PO DRŽAVAMA)
- PRIPREMA LOGISTIČKIH PITANJA (KUPNJA KARATA, LOKACIJA, SMJEŠTAJ, HRANA ITD.)

PROVEDBA

- SUSRETI VODITELJA SKUPINA
- PRIPREMA AKTIVNOSTI
- ORGANIZACIJA LOGISTIČKIH PITANJA (NPR. PROMJENA VALUTE, LJEKARNA, IZLET)
- POMOĆ NA PUTU DO LOKACIJE PROVEDBE
- UPOZNAVANJE
- FACILITACIJA TEMATSKIH RADIONICA
- UKLJUČIVANJE LOKALNE ZAJEDNICE
- STVARANJE PROSTORA ZA MEĐUKULTURALNE VEČERI
- AKTIVNOSTI U SLOBODNO VRIJEME

VREDNOVANJE

- SUSRETI S PODRŽAVAJUĆIM ORGANIZACIJAMA I INSTITUCIJAMA
- EVALUACIJA REZULTATA MEĐU SKUPINAMA IZ PARTNERSKIH ZEMALJA
- EVALUACIJA REZULTATA UNUTAR POJEDINIХ SKUPINA (PO ZEMLJAMA)
- ŠIRENJE I PRIMJENA REZULTATA PROJEKTA

- PISANJE NARATIVNOG DIJELA IZVJEŠĆA
- PISANJE FINANCIJSKOG DIJELA IZVJEŠĆA
- VREDNOVANJE PROJEKTA

NAPOMENE:

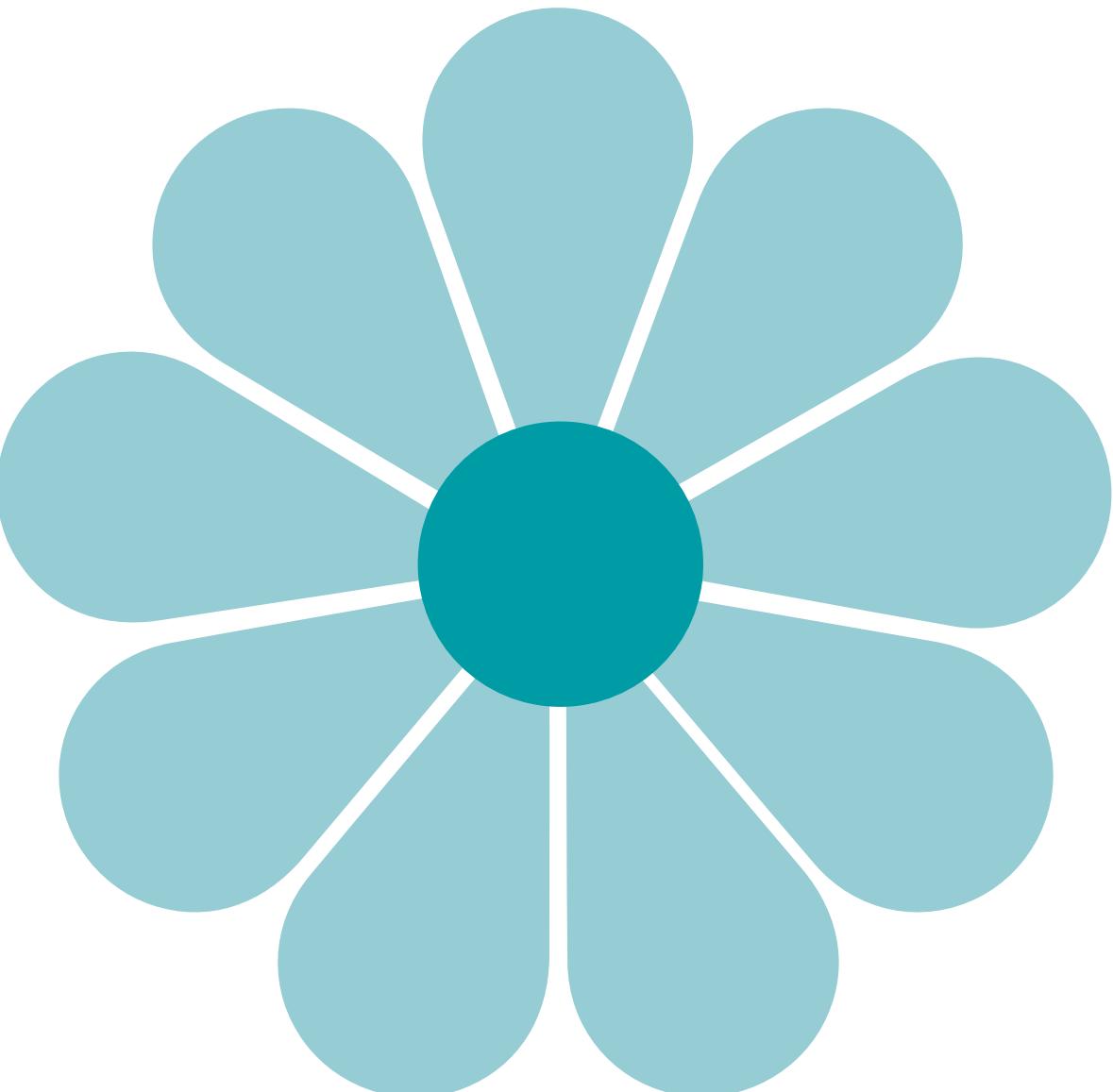
Ispišite i izrežite korake u okviru svake faze projekta tako da ih sudionici_ce mogu stavljati redoslijedom koji im se čini najmislenijim.

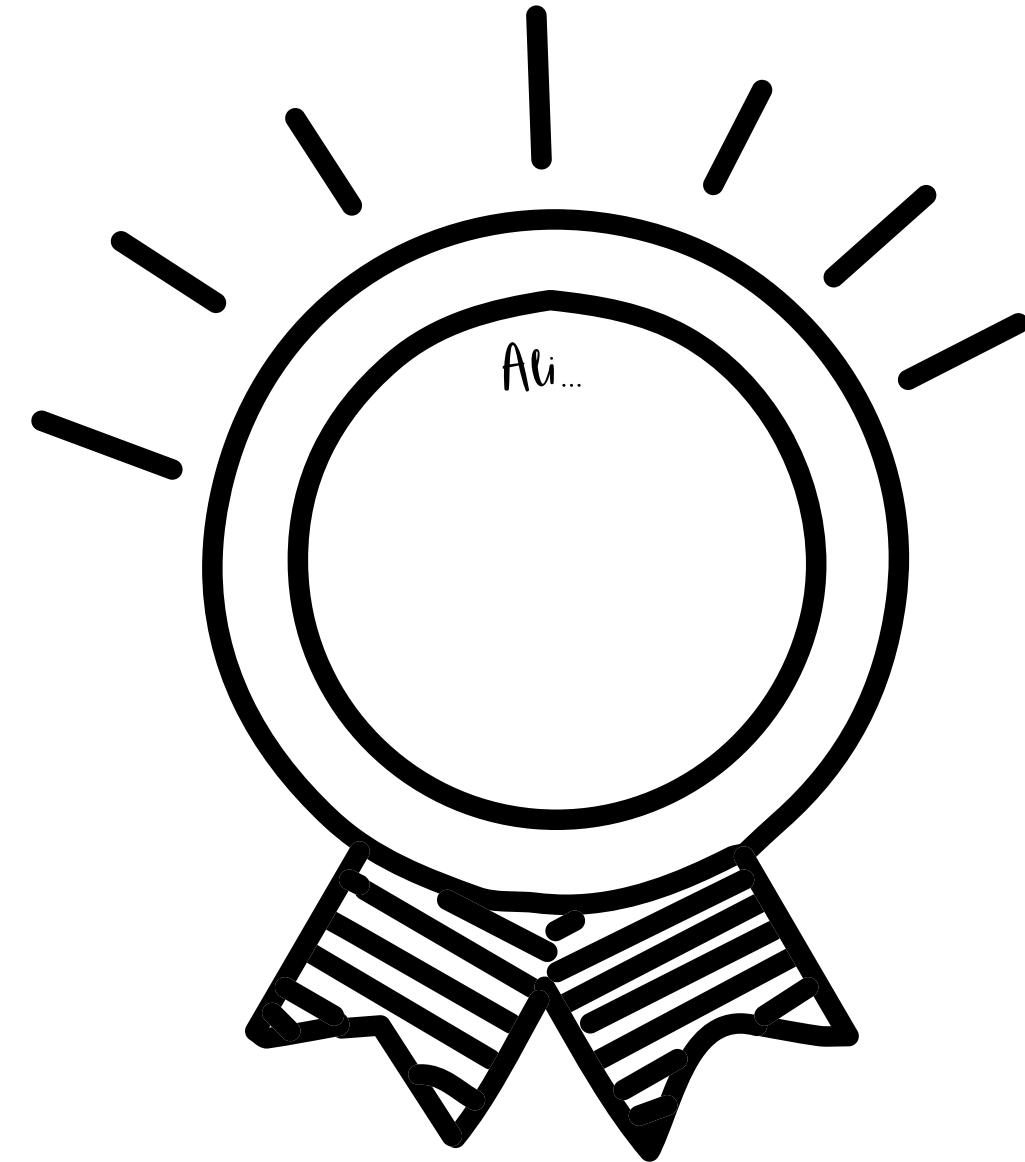
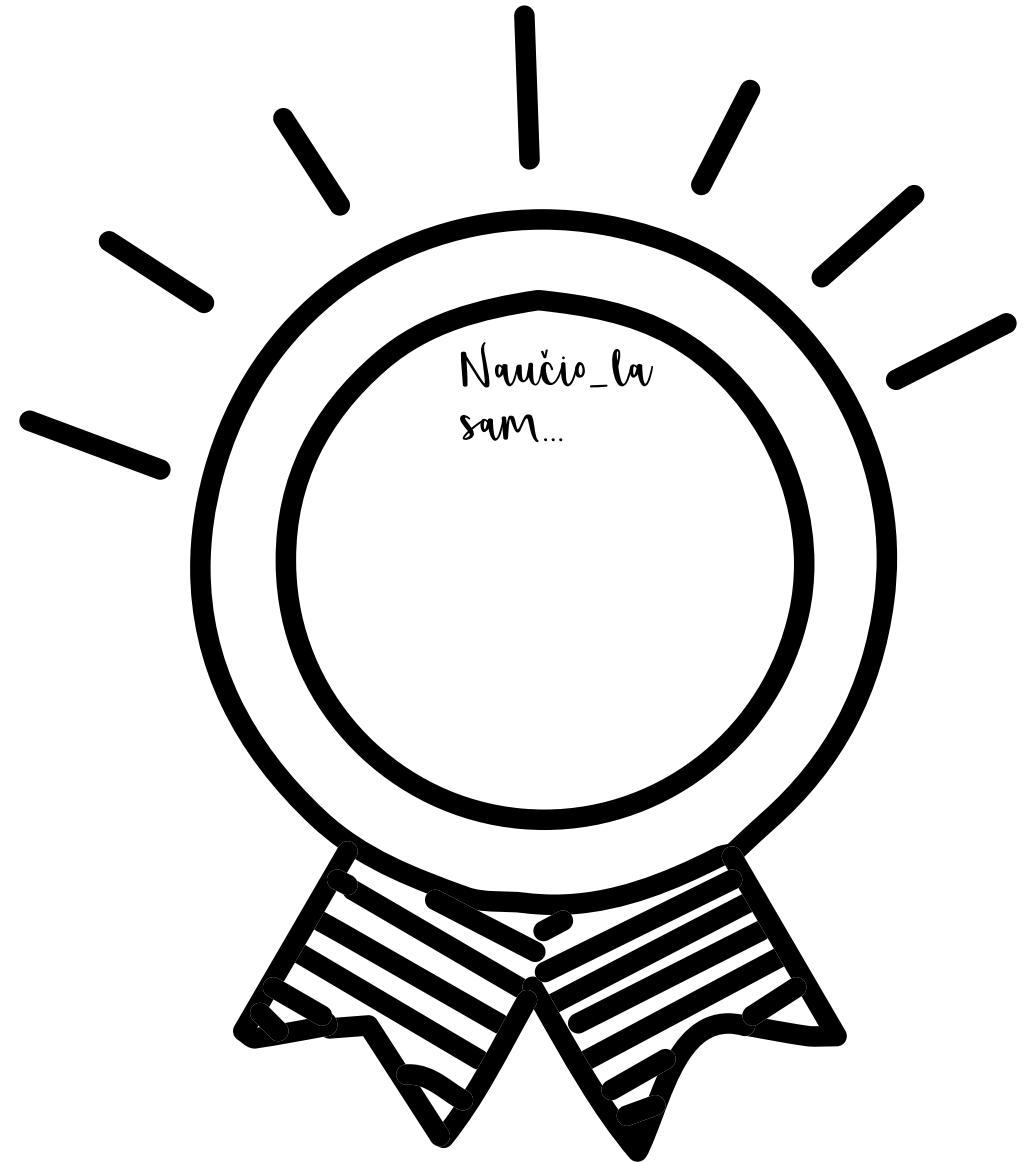
Za ostale aktivnosti (npr. projekti solidarnosti, transnacionalne inicijative mladih i dr.) možete pripremiti vlastite materijale prema ovom uzorku.

Ovo nisu svi koraci. Razmislite koji nedostaje. :)

PRILOG 3

CVIJET S KOMPETENCIJAMA

09

RJEČNIK

Bilježenje procesa učenja su sve aktivnosti koje osobama koje uče omogućavaju da svoje ishode učenja (postignute ili planirane) zapišu i pretoče u riječi.

Ciljevi učenja opisuju koje će kompetencije imati osobe koje uče (sudionici) na kraju (i nakon) obrazovnog procesa, dakle što će biti sposobne učiniti, razumjeti, objasniti, misliti i sl. Bilo bi dobro da prate SMART načela (da su specifični, mjerljivi, ostvarivivi, relevantni i da postoji određeni vremenski okvir u kojem se mogu postići).

Cjeloživotno učenje je cijelokupno učenje u životu pojedinca čiji je cilj poboljšanje razine postojećih ili stjecanje novih kompetencija ili kvalifikacija, a odvija se u okviru formalnog ili neformalnog obrazovanja ili kao informalno učenje.

Kompetencija predstavlja iskazani skup znanja, vještina, sposobnosti i osobnih karakteristika, vrijednosti, motivacije, slike o sebi, osjećaja, obrazaca razmišljanja i sl. (vidi poglavlje 3.3.).

Kompetencijski okvir je model koji određuje skup kompetencija koje organizacija traži, prepoznaje ili potiče pri određenoj ulozi odnosno radnom mjestu. Na taj će način lakše utvrditi koje kompetencije zahtijeva određena uloga (recimo voditelja projekta).

Ishodi učenja slično kao i ciljevi učenja opisuju koje kompetencije imaju osobe koje uče na kraju (i nakon) procesa učenja. U nekim se kontekstima pojmovi ciljevi učenja i ishoda učenja upotrebljavaju kao sinonimi, a razlikuju se po tome što su ciljevi učenja nešto što planiramo (prije procesa učenja), dok su ishodi učenja one kompetencije što su ih osobe koje uče stvarno i dosegle.

Praćenje procesa učenja su sve radnje koje osobama koje uče pomažu identificirati što žele naučiti te utvrditi gdje se u procesu učenja nalaze i što su naučile.

IZVORI I LITERATURA

ZA DALJNJE ISTRAŽIVANJE

Metode praćenja i bilježenja procesa učenja:

- Cepin, M., Kronegger, S., Muršec, S., Oblak, A. i Milenković Kikelj, N. (2014.). *Priročnik za trenerje v mladinskem delu*. Ljubljana: Vijeće mladih Slovenije.
- Kloosterman, P., Giebel, K. i Senyuva, O. (2010.). *Pokušanje juhe: t-kit o izobraževalnem vrednotenju v mladinskem delu*. Ljubljana: Zavod Centar za informiranje, suradnju i razvoj nevladinih organizacija - CNVOS.
- SALTO-YOUTH. (b. l.). *Toolbox – For Training and Youth Work*. Dostupno na: <https://www.salto-youth.net/tools/toolbox/> (preuzeto 27. 1. 2020).
- Žalec, N., Klemenčič, S., Možina, T., Vilič Klenovšek, T., Velikonja, M., Jelenc, N. E., Benčina Crnić, S. i Dobrovoljc, A. (2004.). *Osebni izobraževalni načrt*. Ljubljana: Andragoški centar Slovenije.

O Youthpassu:

- Kéžaitė – Jakniūnienė, M. i Taylor, M. E. (2018.). *One 2 One: Supporting Learning Face to Face*. Bonn: JUGEND für Europa / SALTO Training & Cooperation. Dostupno na: https://www.youthpass.eu/downloads/13-62-276/Publication_121_Final.pdf (preuzeto 24. 2. 2020.).
- Kloosterman, P., Marković, D. i Ratto-Nielsen, J. (2012.). *Youthpass Unfolded. Practical tips and hands-on methods to make the most of the Youthpass process*. Bonn, Bruselj: SALTO Training and Cooperation, SALTO Inclusion Resource Centres, JUGEND für Europa. Dostupno na: <https://www.salto-youth.net/downloads/4-17-2636/YP+Unfolded+complete.pdf> (preuzeto 24. 2. 2020.).
- Kloosterman P. (2019). *Time to show off: Research report by Paul Kloosterman*. Bonn: JUGEND für Europa / SALTO Training & Cooperation. Dostupno na: http://www.movit.si/fileadmin/movit/0ZAVOD/Publikacije/Tematske/2019_Report_YP-TimeToShowOff_Final.pdf (preuzeto 24. 2. 2020.).

Neven McMahon, M. i Cepin, M. (2010.). *Youthpass in the EVS training cycle*. Bonn: SALTO-YOUTH Training and Cooperation Resource Centre. Dostupno na: https://www.youthpass.eu/downloads/13-62-57/Publication_YP_EVS.pdf (preuzeto 24. 2. 2020.).

Schroeder, K. (2012). *Youthpass for all! Recognition of learning, focusing on inclusion groups*. Bonn, Bruselj: SALTO-YOUTH Inclusion Resource Centre, SALTO-YOUTH Training and Cooperation Resource Centre. Dostupno na: <https://www.salto-youth.net/downloads/4-17-1949/YouthpassForAll.pdf> (preuzeto 24. 2. 2020.).

Silva, A., Marković, D. i Kloosterman, P. (2019.). *Handbook Valued by you, valued by others. Improving the visibility of competences in Youthpass*. Bonn: JUGEND für Europa / SALTO Training & Cooperation Resource Centre. Dostupno na: https://www.youthpass.eu/downloads/13-62-385/ValuedByYouValuedByOthers-allpass_web.pdf (preuzeto 27. 1. 2020).

Vijeće Evropske unije. (2018.). *Preporuka vijeća od 22. svibnja 2018. o ključnim kompetencijama cjeloživotnog učenja*. Službeni list Evropske unije, br. C 189/1 (4. 6. 2018.). Dostupno na: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018H0604\(01\)&from=EN](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018H0604(01)&from=EN)

Youthpass: (b. l.). Dostupno na: <https://www.youthpass.eu> (preuzeto 24. 2. 2020).

Taylor, M., Bergstein, R., Pernits, K., von Hebel, M., Kloosterman, P. i Marković, D. (2012.). *Vodnik po Youthpas su: kako boste najbolj izkoristili svoje učenje*. Ljubljana: Zavod MOVIT. Dostupno na: <https://www.youthpass.eu/downloads/13-62-95/Vodnik%20po%20Youthpassu%20SLO.pdf> (preuzeto 24. 2. 2020.).

Za podršku dobrom okruženju za učenje:

Infed.org. (2020.). Dostupno na: <https://lnfed.org/mobi/> (preuzeto 24. 2. 2020.).

Maslow, A. H. (1970.). *Motivation and personality*. New York: Harper & Row.

Kompetencije i različiti kompetencijski okviri:

Evrard, G. i Bergstein, R. (2016.). *European Training Strategy: A Competence Model for Youth Workers to Work Internationally*. Bonn: JUGEND für Europa / SALTO Training & Cooperation. Dostupno na: https://www.salto-youth.net/downloads/4-17-3460/Competencemo-delForYoutworker_Online-web.pdf (preuzeto 24. 2. 2020.).

Zavod MOVIT (b. l.). *Youthpass in prenovljene ključne kompetence*. Dostupno na: http://www.movit.si/fileadmin/movit/1MVA/Youthpass/Klucne_kompetence_homeprint.pdf (preuzeto 24. 2. 2020.).

Proces učenja u formalnom obrazovanju:

Boyle, R. A. i Dunn, R. (1998.). *Teaching law students through individual learning styles*. *Albany Law Review*, 62(1), str. 213–247.

Dostupno na: https://www.researchgate.net/publication/228221697_Teaching_Law_Students_Through_Individual_Learning_Styles (preuzeto 14. 11. 2020.).

Coulson, D. i Harvey, M. (2013.). *Scaffolding student reflection for experience-based learning: a framework*. *Teaching in Higher Education*, 18(4). DOI: 10.1080/13562517.2012.752726 (preuzeto 27. 1. 2020.).

Cushman, K. in Baron, W. (2017.). *Setting Personal Goals Fuels Academic Growth*. Dostupno na: <https://newteachercenter.org/blog/2017/04/12/inside-information-setting-personal-goals-can-fuel-students-academic-growth/> (preuzeto 24. 2. 2020).

Holcar Brunauer, A. (2019.). Formativno spremljanje v podporo učenju. V S. Rogič Ožek (ur.), *Formativno spremljanje kot podpora učencem s posebnimi potrebami: priročnik za strokovne delavce* (str. 9–15). Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za školstvo.

Marentič Požarnik, B. (2000.). *Psihologija učenja in pouka*. Ljubljana: DZS.

Marentič Požarnik, B., Magajna, L., Peklaj, C. (1995.). *Izziv raznolikosti*. Nova Gorica: Educa.

Powell, W. i Kusuma-Powell, O. (2011.). *How to Teach Now*. Dostupno na: <http://www.ascd.org/publications/books/111011/chapters/Knowing-Our-Students-as-Learners.aspx> (preuzeto 24. 2. 2020.).

MOVIT obavlja poslove nacionalne agencije u programima Evropske unije (EU) u području mladih od svibnja 1999. kada je Slovenija ušla u program Mladi za Europu III. na koji se nastavlja program Mladi (2000. – 2006.), zatim program Mladi na djelu (2007. – 2013.) te Erasmus+: Mladi na djelu (2014. – 2020.), a 2018. godine dobio je na upravljanje i novi program - Evropske snage solidarnosti.

U toj ulozi MOVIT posredno upravlja centraliziranim sredstvima proračuna EU i omogućava dobivanje potpore za različite oblike mobilnosti učenja u radu s mladima, dok istovremeno provodi aktivnosti za opći razvoj rada s mladima i neformalnog učenja, a posebice one koje svojim oblikom i sadržajem doprinose jačanju evropske suradnje u području mladih. Program Evropskih snaga solidarnosti je ta područja proširio na dodatna područja i aktere kao što su organizacije, institucije i poduzeća koja provode aktivnosti solidarnosti s ciljem jačanja društvene kohezije, solidarnosti, demokracije i građanstva u Evropi.

74

Drugi izvori upotrijebljeni u publikaciji:

Andragoški centar Slovenije. (2020.). *Slovar pojmov*. Dostupno na: <https://kakovost.acs.si/slovar-pojmov> (preuzeto 11. 03. 2020.).

Pfeiffer-Schauppa: (1995.). *Jenseits der Familientherapie. Systemische Konzepte in der sozialen Arbeit*. Freiburg/Breisgau: Lambertus.

Pored uloge nacionalne agencije, MOVIT provodi i aktivnost Eurodeska, besplatnog infoservisa Evropske komisije koji nudi evropske informacije za mlade. Namijenjen je samim mladima kao i onima koji se u svom svakodnevnom radu susreću s mladima i njihovim pitanjima - savjetnicima, učiteljima, osobama koje rade s mladima, informatorima i drugima. Za pomoć pri traženju informacija se tako uvijek možete obratiti Eurodesk Slovenija ili kojem od regionalnih partnera Eurodeska.

Od 2002. u okviru MOVIT-a djeluje i SALTO South East Europe Resource Centre koji organiziranjem osposobljavanja, seminara za uspostavu kontakata i brojnim drugim mjerama, alatima i izvorima potiče i podupire suradnju s partnerima iz država Zapadnog Balkana u okviru programa Erasmus+: Mladi na djelu i Evropske snage solidarnosti. U suradnji s važnim akterima i uz pomoć bazena trenera, akreditatora i regionalnih kontaktnih točaka programa doprinosi i razvoju rada s mladima te politika za mlade u regiji.

75

MOVIT

Nacionalna agencija programa
Erasmus+: Mladi na djelu
i Europske snage solidarnosti
Dunajska cesta 5
1000 Ljubljana

Telefon: +386 (0) 1 430 47 47
Mrežna stranica: www.movit.si
E-pošta: info@movit.si

Publikaciju je finansirala Evropska komisija i Ured Republike Slovenije za mlade. Sadržaj publikacije isključiva je odgovornost autora i ni u kom slučaju ne odražava stajališta Evropske komisije ili Ureda Republike Slovenije za mlade. Nacionalna agencija, Ured Republike Slovenije za mlade i Evropska komisija nisu odgovorni ni za kakvu upotrebu informacija što ih sadrži publikacija.

AGENCIJA ZA
MOBILNOST I
PROGRAME EU

eurodesk
Hrvatska

Youthpass

Erasmus+
Obogaćuje živote, širi vidike.

EUROPSKE
SNAGE
SOLIDARNOSTI
ZAJEDNO SNAŽNIJI.